

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านหนองช้างตาย หมู่ 20 ตำบลหนองสาหร่าย
อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2544

บทคัดย่อ

ญาติ แฉ้มเกตุ : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านหนองช้างตาย หมู่ 20 ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอปากช่อง
จังหวัดนครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์ ดร.สาโรช รุจิรวรรณ , 53 หน้า

สารนิพนธ์ฉบับนี้มีเนื้อหา เป็นรายงานการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน : กรณีศึกษา
กองทุนบ้านหนองช้างตาย หมู่ 20 ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในระหว่าง
เดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 ถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2545 “การดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน การ
บริหารกองทุน สภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ของราษฎรในชุมชน”

ในการก่อตั้งกองทุนหมู่บ้านหนองช้างตาย หมู่ 20 ได้คัดเลือกคณะกรรมการกองทุน
หมู่บ้าน จำนวน 15 คน จากการประชุมตัวแทนราษฎรทุกครอบครัว โดยมีเจ้าหน้าที่จากทางอำเภอ
เข้าร่วมสังเกตการณ์ ปัจจุบันมีผู้กู้เงินจำนวน 47 คน จำนวนเงินที่อนุมัติให้กู้ 805,000 บาท
ปัจจุบันมีเงินคงเหลือ 236,195.38 บาท

ความเป็นอยู่ของราษฎรหมู่บ้านหนองช้างตาย มีสภาพความเป็นอยู่ในหมู่บ้านแบบเครือ
ญาติ จัดเป็นหมู่บ้านที่มีสภาพที่เอื้ออำนวยต่อการเพาะปลูกและการเลี้ยงสัตว์ การประกอบอาชีพ
หลักของประชาชนในหมู่บ้าน คือ รับจ้าง ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ และค้าขาย ซึ่งสร้างรายได้ให้แก่ผู้กู้เงิน
เพียงพอสำหรับเลี้ยงครอบครัว เงินที่ชาวบ้านกู้ยืมสามารถพัฒนาอาชีพและเพิ่มรายได้ของราษฎร
ให้ดีขึ้น สำหรับเงิน 1 ล้านบาทยังไม่พอเพียงสำหรับการกู้ยืมในหมู่บ้าน เนื่องจากเป็นหมู่บ้าน
ขนาดใหญ่ (แต่ก็สามารถช่วยเหลือได้ในระดับหนึ่ง) การบริหารงานจัดการกองทุนเป็นไปตามหลัก
การบริหารจัดการที่ค่อนข้างดี ทั้งด้านการวางแผน การจัดองค์การ การควบคุมและประเมินผล จัด
ได้ว่าเป็นกองทุนตัวอย่างในระดับต้น ๆ

สาขาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา.....ญาติ แฉ้มเกตุ.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....ดร.สาโรช รุจิรวรรณ.....

ลายมือชื่อกรรมการสอบ..........

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรสาขาการจัดการและประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....*สาโรช รุจิวรรณ*.....
(อาจารย์ ดร.สาโรช รุจิวรรณ)

กรรมการสอบ

.....*สาโรช รุจิวรรณ*.....
(อาจารย์ ดร.สาโรช รุจิวรรณ)

.....*อรอน อ.*.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.อรอนพ วราอัศวปติ)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการ และการประเมินโครงการ

.....*ทพ*.....
(รองศาสตราจารย์ทรงพล ทาเจริญศักดิ์)
คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....
- 9 ต.ค. 2545

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	ก
หน้าอำนวยการ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญรูป.....	จ
สารบัญตาราง.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 หลักการและเหตุผล.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	2
1.3 กรอบแนวคิดทฤษฎี.....	2
1.4 วิธีการดำเนินการ.....	4
1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	
2.1 นโยบาย หลักการ และวัตถุประสงค์กองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	6
2.2 ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง	
2.2.1 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544.....	7
2.2.2 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544.....	8
2.2.3 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544.....	8

2.2.4 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544.....	9
2.3 หลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติในการดำเนินการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ	
2.3.1 แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	10
2.3.2 แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	11
2.3.3 การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	12
2.4 หลักการประเมินโครงการแบบชีพท์โมเดล.....	12
2.5 เอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง.....	16
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ	
3.1 วิธีการประเมินโครงการ.....	18
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	22
3.3 ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ.....	24
3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ.....	28
3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	29
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	30
บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ	
4.1 ผลการประเมินบริบทชุมชน	
4.1.1 บริบทระดับประเทศ.....	32
4.1.2 บริบทระดับท้องถิ่น.....	37
4.2 ผลการประเมินโดยภาพรวม.....	44
4.3 ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้.....	46
4.4 สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์.....	48

บทที่ 5 สรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	50
5.2 วิธีการดำเนินการ.....	50
5.3 ผลการดำเนินการ.....	50
5.4 ข้อเสนอแนะ.....	52
บรรณานุกรม.....	53
ภาคผนวก ก แผนที่ที่เกี่ยวข้อง	
แผนที่อำเภอปากช่อง แสดงที่ตั้งตำบล.....	1
แผนที่ตำบลหนองสาหร่าย แสดงที่ตั้งหมู่บ้าน.....	2
แผนที่หมู่บ้านหนองช้างตาย.....	3
แผนที่แสดงระดับความสูงของหมู่บ้านหนองช้างตาย	4
แผนที่ตำบลหนองสาหร่าย แสดงแหล่งน้ำ.....	5
แผนที่ตำบลหนองสาหร่าย แสดงชุดดิน.....	6
แผนที่ตำบลหนองสาหร่าย แสดงสมรรถนะของดินในการปลูกพืชไร่.....	7
แผนที่ตำบลหนองสาหร่าย แสดงสมรรถนะของดินในการปลูกไม้ผล.....	8
ภาคผนวก ข เอกสารที่เกี่ยวข้อง	
แบบสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	9
แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	10
ระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านหนองช้างตาย.....	19
บัญชีเงินฝากกองทุนหมู่บ้านหนองช้างตาย.....	27
บัญชีเงินฝากกทบ.หนองช้างตาย.....	28

สารบัญรูป

รูปที่	หน้า
1.1 แสดงความคิดพื้นฐานการประเมิน.....	3
2.1 แสดงความคิดพื้นฐานการประเมิน.....	13
2.2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจและประเภทของการประเมิน กับการตัดสินใจ.....	15
2.3 แสดงการเบิกจ่ายเงินกองทุนหมู่บ้านที่นำมาใช้ในการลงทุน.....	16
2.4 แสดงการเบิกจ่ายเงินที่ใช้ไปเพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ทั่วประเทศ.....	16
3.1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการตัดสินใจ.....	18
3.2 แสดงสรุปความสัมพันธ์ประเภทของการประเมิน.....	22
4.1 แสดงจำนวนร้อยละของจำนวนประชากรชายและหญิง.....	39
4.2 แสดงจำนวนร้อยละของการประกอบอาชีพ.....	40

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 แสดงกลุ่มตัวอย่างในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการดำเนินการ.....	23
3.2 แสดงหน่วยการประเมิน และองค์ประกอบการประเมิน.....	26
3.3 แสดงวิธีการเก็บข้อมูล.....	30
4.1 แสดงการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดในช่วงปี พ.ศ. 2530-2533.....	34
4.2 แสดงจำนวนร้อยละของประชากรจำแนกตามลักษณะของประชากร.....	39
4.3 แสดงจำนวนร้อยละของการประกอบอาชีพ.....	40

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ในช่วงระยะเวลา 5 ปี ที่ผ่านมาประชาชนคนไทยได้ประสบกับปัญหาเศรษฐกิจที่ลูกหลานเข้าทำร้ายหมู่บ้านหลายแห่งในชนบทจนกลายเป็นชุมชนร้างที่เหลืออยู่เพียงเด็กเล็กและคนแก่ เพราะแรงงานหนุ่มสาวได้อพยพหนีออกไปหางานทำตามเมืองหลวง ประชาชนในชนบทและชุมชนเมือง ไม่มีเงินทุนและขาดโอกาสที่จะเข้าถึงแหล่งเงินทุน ขณะที่รัฐบาลได้พยายามในการที่จะเข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาคะยากจน โดยได้กำหนดนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ด้วยการจัดสรรงบประมาณให้เป็นเงินกองทุนหมู่บ้าน พร้อมกับนโยบายอื่นๆ ที่พยายามจะ “หมุนเวียน” ไปสู่ชุมชน และสร้างความหวังให้กับประชาชนว่า ในไม่ช้าเศรษฐกิจและสังคมในท้องถิ่นที่เคยขบอบแสบจะเฟื่องฟูขึ้นมาได้ ด้วยพลังของ “เงิน” ที่กำลังจะสะพัดออกไปสู่ ชุมชนท้องถิ่นกระตุ้นให้เกิดการนำมาพัฒนาอาชีพ เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ลดรายจ่าย ตลอดจนบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน ปลุกชุมชนให้มีชีวิตชีวาอีกครั้ง

เพื่อให้หมู่บ้านและชุมชนเมืองมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการการเงินกองทุนของตนเองนั้น จะต้องช่วยกันสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจของประชาชนผู้การพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ซึ่งจะเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

การจัดระบบบริหารจัดการการเงินกองทุนหมู่บ้าน กองทุนละ 1 ล้านบาทนั้น ทางคณะกรรมการ หมู่บ้านและชุมชนเมืองมีหลักการในการจัดสรรเงินให้แก่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง คือ ประชาชนต้องมีความพร้อม ความสนใจ รู้จักมีส่วนร่วม คณะกรรมการของกองทุนต้องพร้อมในด้านความรู้ และประสบการณ์ในการบริหารจัดการกองทุน มีระบบตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนโดยสมาชิก มีการสอดรับและเกื้อกูลกันระหว่างกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกับกองทุนอื่นๆ ที่หน่วยงานราชการจัดตั้งขึ้น เมื่อจัดสรรเงินไปแล้วในประเด็นต่างๆ ใครเป็นผู้ดูแล เช่น ให้คำปรึกษาคำนแนะนำแก่สมาชิกของกองทุนสมาชิกของกองทุนนำเงินไปใช้ถูกวัตถุประสงค์ของโครงการที่ทางรัฐบาลตั้งไว้หรือเปล่า เงินกองทุน 1 ล้านบาทของหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่นำไปพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้นั้นต้องหมุนเวียนกันในหมู่บ้าน และเงินกองทุน 1 ล้านบาท ยังคงต้องอยู่ต่อไป

หมู่บ้านหนองช้างค้าย หมู่ 20 ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ได้ดำเนินการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2544 รับเงินโอนเมื่อวันที่

24 กันยายน 2544 จำนวนสมาชิก 79 คน เงินกองทุน 1 ล้านบาท ปล่อยกู้รอบแรกจำนวน 47 ราย ยอดเงินให้กู้ 805,000 บาท โดยสมาชิคนำเงินไปดำเนินการประกอบอาชีพ คือ การผลิตทางการเกษตร เช่น ปลูกข้าวโพด มันสำปะหลัง เลี้ยงสัตว์ ค้าขาย ช่างซ่อม

ในการบริหารงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเป็นไปด้วยความพร้อม สมาชิกนำเงินไปประกอบอาชีพเพื่อเสริมสร้างรายได้ให้แก่ตนเองได้อย่างยั่งยืน เงินกองทุน 1 ล้านบาท จะบรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายของรัฐบาล ได้มากน้อยเพียงใดนั้น จึงมีการจัดการประเมินกองทุนหมู่บ้าน โดยนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตร การจัดการและประเมินโครงการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่เข้าศึกษาประเมินประจำหมู่บ้านในจังหวัดนครราชสีมา เขียนเรียบเรียงรายงาน “สารนิพนธ์” เพื่อศึกษาศักยภาพความเข้มแข็งของหมู่บ้านว่าอยู่ในระดับเกณฑ์ใด มีจุดเด่น จุดด้อย ตรงไหนเพื่อที่จะนำไปพัฒนาต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. เพื่อศึกษาการสร้างความศักยภาพและความเข้มแข็งของหมู่บ้าน บ้านหนองช้างตาย หมู่ 20 ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ทางด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเงินกองทุน 1 ล้านบาท
3. เพื่อเรียนรู้การเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองในหมู่บ้าน บ้านหนองช้างตาย
4. เพื่อศึกษาถึงการสร้างเครือข่ายองค์กร และการเชื่อมโยงกันระหว่างหมู่บ้านและชุมชนอื่น

1.3 กรอบความคิดทฤษฎี

กรอบความคิดทฤษฎี ทางความคิดที่ผู้วิจัยสารนิพนธ์ ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน ได้แก่ ดันแบบการประเมินซึ่งเป็นกระบวนการของการระบุหรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำข้อมูลมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์ เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกสำหรับการตัดสินใจ โดยแนวคิดและรูปแบบการประเมินนี้เป็นของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam 's CIPP Model) ได้จำแนกขั้นตอนของการประเมิน เป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. กำหนดคนหรือระบุข้อมูลที่ต้องการ
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล
3. วิเคราะห์และจัดการสารสนเทศ เพื่อนำเสนอผู้บริหาร

ได้กำหนดประเด็นที่ประเมินออกเป็น 4 ประเภท ซึ่งเป็นที่มาของการกำหนดชื่อของรูปแบบการประเมินว่ารูปแบบการประเมินแบบซิป (CIPP Model) ดังนี้

1. การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation : C)

เป็นการประเมินก่อนการดำเนินโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหา และความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I)

เป็นการประเมิน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร เช่น จำนวนคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการของการดำเนินโครงการ

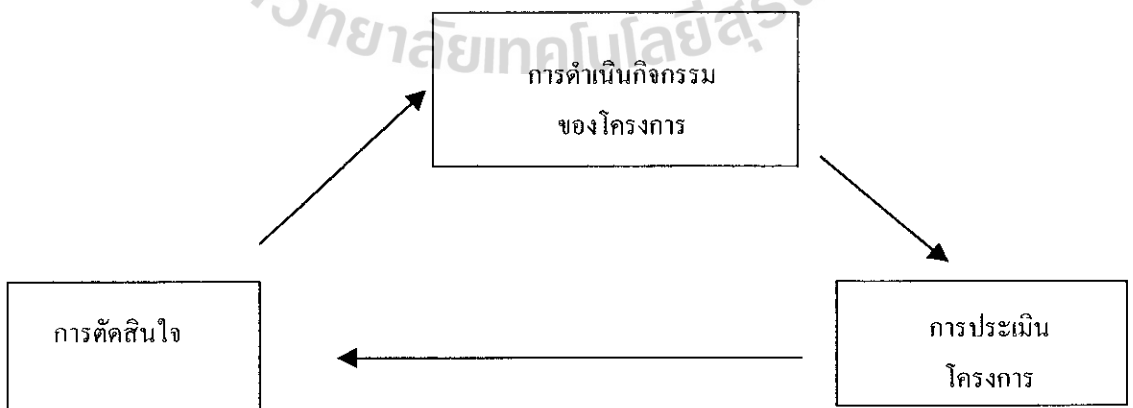
3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P)

การประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ ที่จะใช้ข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการต่อไปมีประสิทธิภาพ

4. การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P)

เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ

บ้านหนองช้างตาย หมู่ 20 ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ได้มีการนำ (CIPP Model) มาประกอบในการดำเนินการเกี่ยวกับกองทุน 1 ล้านบาท คือ มีการประเมินก่อนการดำเนินโครงการ พิจารณาหลักการและเหตุผล ถึงความเหมาะสมของความพอเพียงทรัพยากร ซึ่งทางคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้จัดกระบวนการเรียนรู้ข้อมูลที่จะแก้ไขข้อบกพร่อง ในการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ ตามจุดประสงค์ของโครงการ โดยใช้แนวความคิดพื้นฐานของสตีฟเฟิลปีมมาประกอบ

รูปที่ 1.1 ความคิดพื้นฐานการประเมิน

1.4 วิธีดำเนินการ

1.4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนโดยรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย เอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้ตอบคำถามในประเด็นที่ต้องการประเมิน

(1) แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data Source) เป็นแหล่งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ เช่น แบบการใช้ตัวชี้วัดความเข้าใจและทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แบบบันทึกการสัมภาษณ์ การสังเกต เช่น การออกสำรวจพื้นที่ การจัดเวทีชาวบ้านในหมู่บ้าน การสอบถาม เช่น แบบรายงานบริบทชุมชนหมู่บ้าน แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน แบบรายงานความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงิน แบบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน สรุปรบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน แบบเจาะลึกกรณี

(2) แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data Source) เป็นแหล่งข้อมูลที่ได้เลือกใช้ข้อมูลที่มีผู้เก็บรวบรวมและสรุปผลไว้แล้ว เช่น ข้อมูลจากโรงเรียน ข้อมูลหมู่บ้านจากผู้นำชุมชน ข้อมูลจากองค์กรต่างๆ ได้แก่ องค์กรบริหารส่วนตำบล พัฒนชุมชนตำบล สถานีอนามัย เป็นต้น ซึ่งข้อมูลนี้สามารถนำมาเป็นหลักฐานในการตรวจสอบได้อย่างถูกต้องและความเชื่อมั่นของข้อมูลที่สามารถจะตอบคำถามได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นกระบวนการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาจัดกระทำให้เป็นระบบ ระเบียบ เพื่อสะดวกรวดเร็ว และง่ายต่อการทำความเข้าใจ แปลความ และสรุปความ โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนของการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยการจำแนกประเภทของข้อมูลนำมาดำเนินการวิเคราะห์ เลือกใช้ค่าสถิติที่เหมาะสมกับจุดประสงค์ระดับของข้อมูลแล้วนำข้อมูลนั้น ๆ มาคำนวณด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การหาค่าเฉลี่ยของนักศึกษาเก็บรวบรวมรายได้ต่อเดือนของสมาชิกในหมู่บ้านหนองช้างตาย หมู่ 20 ทั้งชายและหญิงจำนวน 5 ครัวเรือน

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

1. ได้ทราบถึงการสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งของหมู่บ้านหนองช้างตาย หมู่ 20 ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม
2. ได้ทราบถึงประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเงินกองทุน 1 ล้านบาทของหมู่บ้านหนองช้างตาย หมู่ 20 ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

3. ได้ทราบว่าสมาชิกหมู่บ้านหนองช้างตายมีการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองได้มากน้อยเพียงใด
4. ได้ทราบถึงการสร้างเครือข่ายขององค์กรที่มีการเชื่อมโยงกันระหว่างชุมชนในหมู่บ้านอย่างไร

1.6 คำนิยามศัพท์เฉพาะ

กองทุนหมู่บ้าน หมายถึง เงินกองทุนหมู่บ้าน หนองช้างตาย หมู่ที่ 20 ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งประกอบด้วย เงินจากการจัดสรร 1 ล้านบาท และเงินประเภทอื่นตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 หมวด 6 ข้อ 23(2)-(8)

สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน หมายถึง ผู้อยู่อาศัยในบ้านหนองช้างตาย หมู่ที่ 20 ตำบลหนองสาหร่ายอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ที่สมัครและได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านหนองช้างตาย

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน หมายถึง ผู้อยู่อาศัยในบ้านหนองช้างตาย หมู่ที่ 20 ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ที่ได้รับคัดเลือกจากที่ประชุมหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้านและมีคุณสมบัติครบถ้วนตามระเบียบ ฯ ข้อ 17 จำนวน 82 คน

ประธานกรรมการกองทุนหมู่บ้าน หมายถึง กรรมการกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับคัดเลือกระหว่างกรรมการกองทุนหมู่บ้านด้วยกัน ให้ทำหน้าที่เป็นประธานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งได้แก่ นายสุรพันธ์ เนื่องละออ

ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน หมายถึง ระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์หรือวิธีการเกี่ยวกับการบริหารกองทุน ออกโดยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองช้างตายหมู่ที่ 20 ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ที่สมาชิกกองทุนหมู่บ้านให้ความเห็นชอบ

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ตามโครงการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้มีเอกสารการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการจัดการและประเมินโครงการของกองทุนหมู่บ้าน บ้านหนองช้างตาย หมู่ที่ 20 ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ให้มีความยั่งยืนและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น มีการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้ คือ

2.1 นโยบาย หลักการ และวัตถุประสงค์กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

2.1.1 นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

เป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ซึ่งได้แถลงต่อรัฐสภาในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้ การสร้างและการพัฒนาความคิดริเริ่ม และการแก้ไขปัญหาการเสริมสร้างศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง พร้อมทั้งเสริมสร้างและพัฒนาให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนกันเอง เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการลงทุนสร้างอาชีพและรายได้ให้ประชาชนในชุมชนและวิสาหกิจขนาดเล็ก

2.1.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

นโยบายดังกล่าวจะประสบความสำเร็จได้ควรประกอบด้วยหลักการสำคัญ 4 ประการ คือ

(1) ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ทั้งความพร้อมของคนและครัวเรือน การควบคุมดูแลกันเองในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ กองทุนทางสังคมของหมู่บ้านและชุมชนเมืองเอง

(2) การบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนของหมู่บ้านทั้งในส่วนเงินอุดหนุนจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกับกองทุนทางสังคมของชุมชนและกองทุนที่หน่วยงาน ราชการจัดตั้งขึ้น เพื่อให้กองทุนดังกล่าวมีการบริหารจัดการให้สอดคล้องและเกื้อกูลกัน

(3) ตามแนวทางในการปฏิรูประบบราชการแผ่นดิน ให้หมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา การพัฒนาเป็นของหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยส่วนราชการเป็นผู้สนับสนุนในด้านทางวิชาการ และจัดการกองทุน

(4) การติดตามและประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการพึ่งพาตนเอง เพื่อความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ

2.1.3 วัตถุประสงค์กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีดังนี้

(1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงานสร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วนและสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชน

(2) ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง

(3) เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่มเพื่อการแก้ไขปัญหา และเสริมสร้างศักยภาพ ส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

(4) กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศรวม ทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศในอนาคต

(5) เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2.2 ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง (สำนักนายกรัฐมนตรี , 2544)

2.2.1 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

นโยบายเร่งด่วนที่รัฐบาลจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เห็นควรมีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เพื่อให้มีอำนาจและหน้าที่ความรับผิดชอบในการวางนโยบายและแผนงานในการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 11 (8) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี วางระเบียบไว้ 2หมวด ดังนี้

(หมวดที่ 1) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ในหมวดนี้จะกล่าวถึง ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการก่อตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรี รองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ เลขานุการคณะ

กรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ผู้อำนวยการธนาคารออมสิน ผู้จัดการเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และผู้ทรงคุณวุฒิ นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึง การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ การมีอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ การรายงานผลการดำเนินงาน การปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายอื่นบัญญัติหรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย การจัดทำวาระการประชุมของคณะกรรมการ

(หมวดที่ 2) สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ในหมวดนี้จะกล่าวถึง การมีอำนาจหน้าที่ของสำนักงาน คือ การทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ การปฏิบัติงานธุรการ การศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล การประชาสัมพันธ์ การรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของสำนักงาน

2.2.2 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544

การปรับปรุงแก้ไขระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 11(8) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี จึงให้ยกเลิกความในวรรคสองของข้อ 6 แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และให้ใช้ความดังต่อไปนี้แทน “คณะกรรมการอาจแต่งตั้งกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ จำนวนไม่เกิน 4 คน”

2.2.3 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

นโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้ท้องถิ่นมีความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง สร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองผู้การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน นโยบายเร่งด่วนดังกล่าวเป็นไปอย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ได้แถลงต่อรัฐสภา อาศัยอำนาจตามความในข้อ 10 (8) แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ วางระเบียบไว้ 9 หมวด ดังนี้

(หมวดที่ 1) ข้อความทั่วไป

ในหมวดนี้จะกล่าวถึง ความหมายของระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ระเบียบข้อบังคับ การจัดตั้งกองทุน จำนวนสมาชิกกองทุน

(หมวดที่ 2) กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ในหมวดนี้จะกล่าวถึง หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ วัตถุประสงค์ในการดำเนินการ การจัดสรรเงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

(หมวดที่ 3) คณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ในหมวดนี้จะกล่าวถึง อำนาจหน้าที่ของคณะอนุกรรมการสนับสนุนฯ

(หมวดที่ 4) คณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระดับจังหวัด

ในหมวดนี้จะกล่าวถึง อำนาจหน้าที่ของคณะอนุกรรมการสนับสนุนฯ ระดับจังหวัด

(หมวดที่ 5) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ในหมวดนี้จะกล่าวถึง หลักเกณฑ์และวิธีการในการคัดเลือกกรรมการกองทุน อำนาจหน้าที่คณะกรรมการกองทุน วาระการดำรงตำแหน่ง

(หมวดที่ 6) กองทุนและสมาชิกกองทุน

ในหมวดนี้จะกล่าวถึง ทรัพย์สินที่ประกอบเป็นกองทุนหมู่บ้าน , สมาชิกกองทุน , การประชุมของสมาชิก และการส่งเสริมให้สมาชิกทำการออมทรัพย์

(หมวดที่ 7) การกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ในหมวดนี้จะกล่าวถึง วิธีการกู้ยืมเงินและการส่งคืนเงินของสมาชิก

(หมวดที่ 8) การทำบัญชีและการตรวจสอบ

ในหมวดนี้จะกล่าวถึง การสรุปผลการดำเนินงานประจำปี การตรวจสอบและประเมินผลการบริหารจัดการกองทุนและการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุน

(หมวดที่ 9) บทเฉพาะกาล

ในหมวดนี้จะกล่าวถึง วาระการประชุมหมู่บ้าน การดำรงตำแหน่งของกรรมการกองทุน

2.2.4 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544

การปรับปรุงแก้ไขระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 10(8) แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ให้ใช้ความในข้อ 16 วรรคหนึ่ง แห่งระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ดังต่อไปนี้แทน “ให้กองทุนแต่ละกองทุนมีคณะกรรมการกองทุน จำนวน ไม่น้อยกว่าเก้าคนแต่ไม่เกินสิบห้าคน ประกอบด้วย กรรมการทั้งชายและหญิง ในสัดส่วนเท่าเทียมกัน ซึ่งมาจากการคัดเลือกกันเองโดยสมาชิกซึ่งกรรมการดังกล่าวเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ และมีความรับผิดชอบที่จะบริหารจัดการกองทุน ซึ่งเป็นที่ยอมรับของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง และต้องมีคุณสมบัติตามข้อ 17” และให้ยกเลิกความในข้อ 41 วรรคหนึ่ง แห่งระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ดังต่อไปนี้แทน “ในวาระเริ่มแรกในส่วนของหมู่บ้าน ให้ผู้ใหญ่บ้านเรียกประชุมหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้านครัวเรือนละหนึ่งคน เพื่อเปิดเวทีชาวบ้านในการชี้แจงทำความเข้าใจ เตรียมความพร้อม และดำเนินการเลือกคณะกรรมการกองทุนจากผู้ที่มีคุณสมบัติตามข้อ 17 โดยมีคณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอเป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ ตลอดจนสนับสนุนให้การเลือกสรรดำเนินไปตามความโปร่งใส บริสุทธิ์ ยุติธรรม”

2.3 หลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติในการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ประกอบไปด้วยแนวทางปฏิบัติดังนี้

2.3.1 แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีส่วนสำคัญในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่างๆเป็นกระบวนการเลือกคณะกรรมการกองทุน ตามข้อ 41 ของระเบียบคณะกรรมการ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. 2544 คือ

- (1) จำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมประชุม มีครัวเรือนสามในสี่ของครัวเรือนทั้งหมด
- (2) การเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นไปตามมติที่ประชุม
- (3) วันที่เลือกคณะกรรมการกองทุน

คุณสมบัติของคณะกรรมการ ได้กล่าวไว้ในระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ที่กำหนดไว้ในระเบียบ คือ

1. เป็นผู้ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี ก่อนวันที่ได้รับเลือกเป็นกรรมการกองทุน
2. เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ โดยมีอายุยี่สิบปีบริบูรณ์
3. ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละ มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ไม่ติดการพนัน ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด และไม่มีประวัติเสียทางการเงิน ตลอดจนยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย
4. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
5. ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท
6. ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดต่อการกำหนดโทษหรือการลงโทษในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ยกเว้นความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์สินและความผิดฐานบุกรุก
7. ไม่เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ องค์กรอิสระ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ทางราชการหรือองค์กร หรือหน่วยงานที่สังกัด
8. ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่เสียสิทธิตามมาตรา 68 วรรคสองของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
9. ไม่เป็นผู้ที่เคยพ้นจากตำแหน่งคณะกรรมการกองทุนตามข้อ 20(3)และ(4)

ผลการประเมินคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน บ้านหนองช้างตาย ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา มีคุณสมบัติครบถ้วนทุกข้อ/ทุกคน (แบบติดตามฯ ฉบับสมบูรณ์ อยู่ภาคผนวก ข หน้าที่ 1)

2.3.2 แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบประเมินความพร้อมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจัดทำขึ้นเพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้ประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านและชุมชน รวมทั้งให้ข้อมูลรายละเอียดตามความเป็นจริง โดยแบ่งตามส่วนดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1. ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้าน / ชุมชน

ส่วนที่ 2. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชน

ส่วนที่ 3. การเตรียมความพร้อมของหมู่บ้าน / ชุมชน

ส่วนที่ 4. ทุนดำเนินการของกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชน

ส่วนที่ 5. แนวคิดในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน/ชุมชน เมื่อได้รับการสนับสนุนเป็นวงเงินไม่เกิน 1 ล้านบาท จากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (แบบคำขอขึ้นทะเบียนฯ ฉบับสมบูรณ์ อยู่ภาคผนวก ข หน้าที่ 2)

2.3.3 การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

การพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้ นั้น ทางคณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามหมวด 7 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สรุปสาระสำคัญดังนี้

(1) สมาชิกที่ประสงค์จะขอกู้เงินจากกองทุนต้องจัดทำคำขอกู้โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน โดยยื่นคำขอกู้ดังกล่าวต่อคณะกรรมการกองทุน

(2) คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้อย่างหนึ่ง ไม่เกินจำนวนสองหมื่นบาทถ้วน

(3) คณะกรรมการมีมติอนุมัติเงินกู้ยืมตามคำขอทั้งหมดหรือบางส่วน ให้บันทึกความเห็นในแบบคำขอกู้ยืมเงิน พร้อมทั้งส่งสำเนาตลอดจนเงื่อนไขและรายละเอียดแจ้งให้ผู้ขอกู้และธนาคารรับทราบ

(4) คณะกรรมการกองทุนกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนเงินฝากและเงินกู้เป็นอัตราที่แน่นอนตามความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิก

(5) การกำหนดระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมแห่งสัญญาเงินกู้แต่ละราย

สำหรับกองทุนหมู่บ้าน บ้านหนองช้างคาย หมู่ 20 ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ได้จัดทำแผนโครงการเงินกู้ของสมาชิกให้เป็นกลุ่ม ให้บริการเงินกู้แก่สมาชิกในวงเงินไม่เกิน 20,000 บาท โดยแต่ละ โครงการให้สมาชิกค้ำประกันกันเอง 1 สัญญาต่อ 1 ครัวเรือน การทำสัญญาทำสัญญาร่วมกัน 1 ครัวเรือน = 2 คน และจัดเก็บเงิน สิ่งของ ของสมาชิกแต่ละงวดมาส่งเสริมโครงการที่เป็นไปได้ในระยะสั้น(ฉบับสมบูรณ์อยู่ภาคผนวก ข หน้าที่ 11)

2.4 หลักการประเมินโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

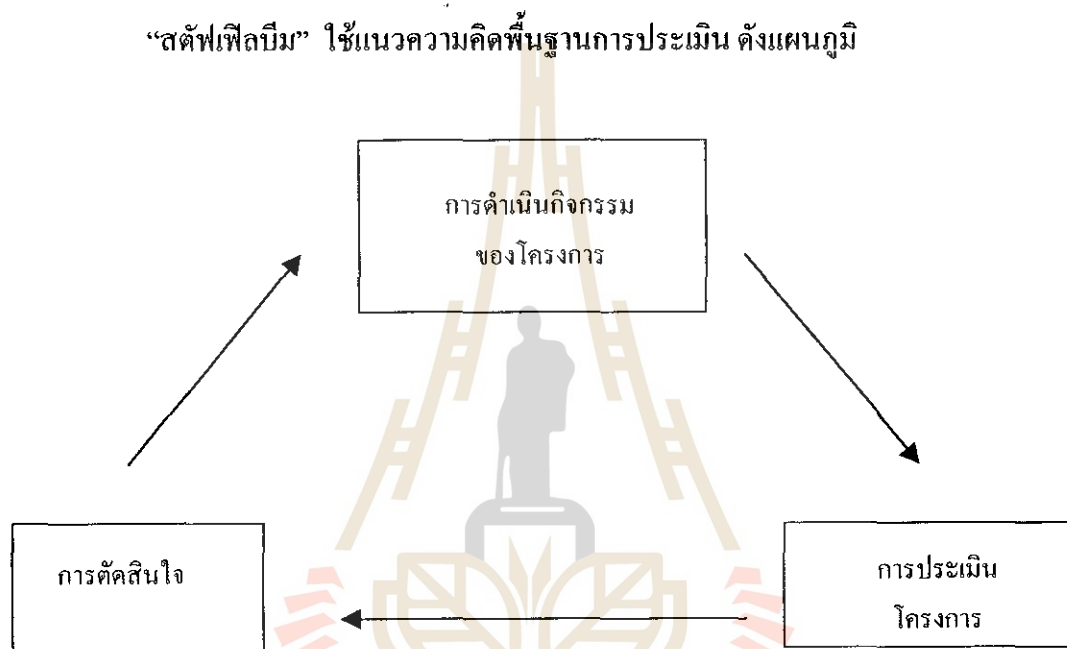
2.4.1 หลักการประเมินโครงการ รูปแบบการประเมินแบบชีพพีโมเดล

การประเมินเป็นกระบวนการของการระบุ หรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มี

ประโยชน์ เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ โดยแนวคิดและรูปแบบการประเมินนี้เป็นของ “สต๊าฟเฟิลบีม” และได้มีการจำแนกขั้นตอนของการประเมิน เป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่1	กำหนด หรือระบุข้อมูลที่ต้องการ
ขั้นตอนที่2	การเก็บรวบรวมข้อมูล
ขั้นตอนที่3	วิเคราะห์และจัดการสารสนเทศ เพื่อนำเสนอผู้บริหาร

“สต๊าฟเฟิลบีม” ใช้แนวความคิดพื้นฐานการประเมิน ดังแผนภูมิ

รูปที่ 2.1 แนวความคิดพื้นฐานการประเมิน

ได้กำหนดประเด็นที่ประเมินออกเป็น 4 ประเภท ซึ่งเป็นที่มาของการกำหนดชื่อของรูปแบบการประเมินว่ารูปแบบการประเมินแบบ (CIPP Model) มาจากอักษรภาษาอังกฤษตัวแรกของประเด็นที่จะประเมิน มีรายละเอียดดังนี้

(1)Context Evaluation : C การประเมินสถานะแวดล้อม เป็นการประเมินก่อนการดำเนินโครงการเพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหา และความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ

(2)Input Evaluation : I การประเมินปัจจัยเบื้องต้น เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความเพียงพอของทรัพยากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการดำเนินการโครงการ

(3) Process Evaluation : P การประเมินกระบวนการ เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน

(4) Product Evaluation : P การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการ ขยาย เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ

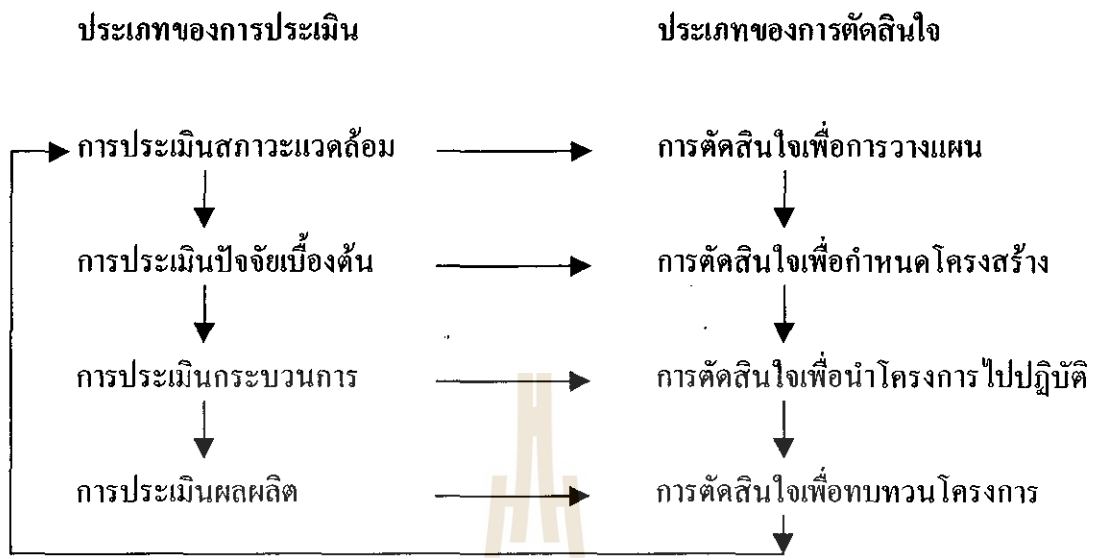
ประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่ประเมิน ดังนี้

1. การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planing Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินสภาพแวดล้อมที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดจุดประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับแผนดำเนินการ

2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuring Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยเบื้องต้น ที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงสร้างของแผนงานและขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการ

3. การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementing Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4. การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น เพื่อพิจารณาการยุติ ล้มเลิก หรือปรับขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

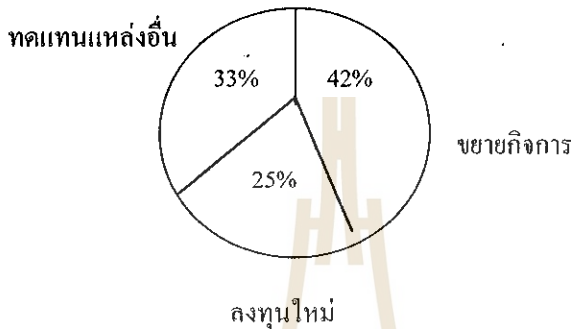
รูปที่ 2.2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจและประเภทของการประเมินกับการตัดสินใจ

2.4.2 การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

เป็นโครงการที่มุ่งสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการกองทุนที่ได้รับอนุมัติกองทุนแล้ว เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในท้องถิ่นและชุมชน ที่จะนำไปสู่การสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนจากบัณฑิตกองทุนหมู่บ้าน ได้เข้าไปศึกษาหาข้อมูลของหมู่บ้านหนองช้างตาย หมู่ 20 โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากบริบทชุมชน ตัวชี้วัดความเข้มแข็ง ทศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน รายงานการปฏิบัติงานรายเดือน แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุน แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน แบบบันทึกการสัมภาษณ์ แบบการวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชนนั้น ประชาชนในหมู่บ้านมีการรวมกลุ่ม จัดตั้งองค์กรกันมากขึ้น มีการร่วมมือกันมากขึ้น สมาชิกกองทุนที่กู้เงินไปทำกิจกรรมนั้นสามารถที่จะประกอบอาชีพอย่างยั่งยืนให้กับหมู่บ้านมีเงินทุนหมุนเวียนประกอบอาชีพได้ด้วยตนเอง หมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็งในระดับปานกลาง

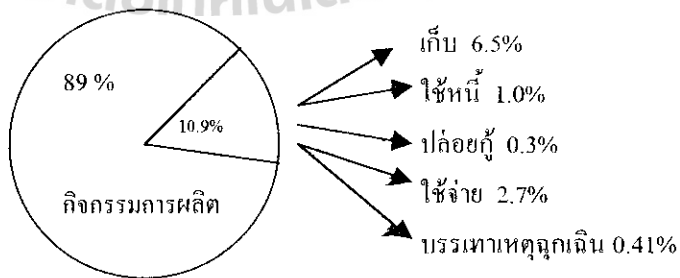
2.5 เอกสารและหลักวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.5.1 ธนาคารแห่งประเทศไทย ได้ทำการวิจัยสำรวจกองทุนหมู่บ้าน ของธนาคารแห่งประเทศไทย ณ สิ้นปี 2544 ได้มีการเบิกจ่ายเงินกองทุนหมู่บ้านที่นำไปขยายกิจการและลงทุนใหม่ 67% ที่เหลือเป็นหนี้เก่า 33%

รูปที่ 2.3 การเบิกจ่ายเงินกองทุนหมู่บ้านที่นำมาใช้ในการลงทุนต่าง ๆ

เนื่องจากกองทุนหมู่บ้านเป็นหนึ่งในนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนสร้างอาชีพและเสริมรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชน จากการสำรวจในช่วงเดือน พฤศจิกายน - ธันวาคม 2544 ณ ธันวาคม 2544 เงินกองทุนได้โอนเข้าบัญชีกองทุนหมู่บ้านแล้ว 56,346 ล้านบาท คิดเป็น 88.3% ของโครงการกองทุนหมู่บ้าน 75,000 ล้านบาท มีการเบิกจ่ายไปแล้ว 37,739 ล้านบาท จากการสำรวจพบว่าเงินกองทุนหมู่บ้านถูกเบิกจ่ายไปใช้ในกิจกรรมการผลิต 89.1% คิดเป็น 1.1% ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ส่วนที่เหลือ 10.9% ของเงินเบิกจ่ายแบ่งเป็น 6.5% ถูกนำเก็บอีก 3% นำไปเป็นค่าใช้จ่ายในครัวเรือนและให้กู้ต่อ และ 0.4% นำไปใช้เพื่อบรรเทาเหตุฉุกเฉิน

รูปที่ 2.4 เงินที่เบิกจ่ายที่ถูกใช้ไปเพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ทั่วประเทศ

รายงานกล่าวว่าเงินกู้เพื่อการลงทุนเหล่านี้ถูกนำไปใช้ในภาคเกษตรกรรม 61.2% นำไปเป็นทุนเพื่อการค้าขาย 19% อีก 13% นำไปลงทุนในบริการอื่น ๆ เช่น ร้านอาหาร และรับตัดเสื้อผ้า ส่วนโครงการนี้มีลักษณะใกล้เคียงกับโครงการเงินผันที่มุ่งเน้นรายจ่ายเพื่อชนบทและผันเงินทุนจากสถาบันการเงินสู่เกษตรกร ในส่วนที่เป็นโครงการที่ทำอย่างรีบด่วนและเป็นการปล่อยสินเชื่อให้แก่ชาวบ้านในชนบท มีลักษณะเหมือนกับโครงการกองทุนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน แต่ครอบคลุมเป้าหมายมากกว่า จำนวนเงินมากกว่า และดำเนินการได้รวดเร็วกว่าและกองทุนหมู่บ้านก่อให้เกิดการเพิ่มขึ้นของรายจ่ายภาคเอกชนจำนวนมาก

ข้อเสนอแนะ หากจะให้การดำเนินงานเพื่อให้เกิดผลกระทบทางสังคมและหลักการสำคัญของนโยบายในระยะยาวควรต้องมีการศึกษาความเหมาะสมอย่างแท้จริงในการจัดสรรเงินทุนให้หมู่บ้านในระดับที่เหมาะสม และความพร้อมในการบริหารกองทุนหมู่บ้าน เพื่อให้กองทุนหมู่บ้านดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขอเสนอวิธีการต่อไปนี้

1. การเบิกจ่ายเงินกองทุนในอนาคต ควรปรับปรุงให้เหมาะสมกับฤดูกาล การทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ เพื่อให้ประชาชนกลุ่มที่กู้เพื่อการผลิตที่มีอยู่เดิมสามารถใช้กองทุนได้ประโยชน์เต็มที่
2. ระเบียบการชำระคืนของกองทุนหมู่บ้าน ควรปรับให้มีความยืดหยุ่น และแตกต่างกันไปตามแต่ผู้ชำระคืนสะดวก สำหรับผู้ที่ค้าขาย ควรให้ชำระคืนเป็นรายเดือน เกษตรกรควรชำระคืนหลังฤดูเก็บเกี่ยว
3. การกระจายเงินทุนไปตามความหนาแน่นของครัวเรือนหรือประชาชนในหมู่บ้าน ควรมีการตั้งเกณฑ์ตายตัว หรือการพิจารณาภายใต้เงื่อนไขผลการประกอบการขนาดของหมู่บ้าน และอุปสรรคต่อเงินทุนหมุนเวียนของหมู่บ้านนั้น ๆ
4. การดำเนินนโยบาย ควรมีการติดตามผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ

ข้อมูลล่าสุดเดือนพฤษภาคม ได้จัดสรรเงินไปแล้วทั้งสิ้น 73,471 ล้านบาท คิดเป็น 98.12% ของเงินกองทุนทั้งหมด ยังเหลือที่ยังไม่ได้อนุมัติอีก 1.88%

(จัดทำโดยนางสาวยุววรรณ รัฐกุล ฝ่ายเศรษฐกิจในประเทศ สายนโยบายการเงิน)

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

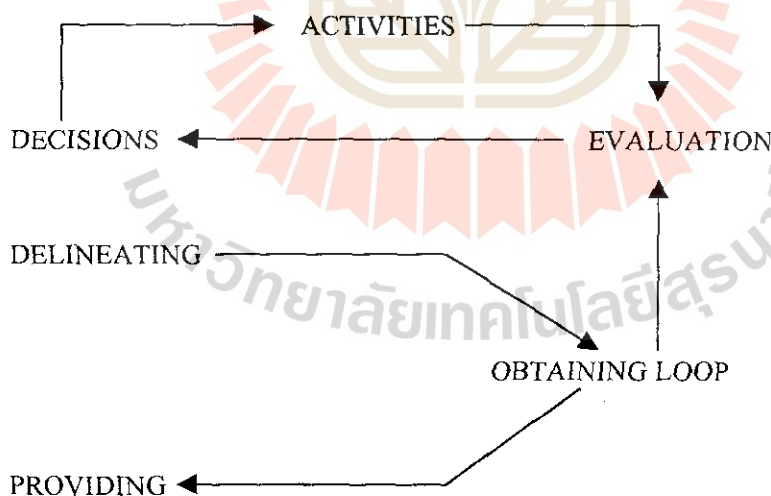
3.1 วิธีการประเมินโครงการ

รูปแบบของการประเมินโดยใช้หลักของเหตุผลทั่ว ๆ ไป อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการตัดสินใจ กระบวนการประเมินใด ๆ ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นตอนการวิเคราะห์กิจกรรมและข้อมูลที่จะประเมินเพื่อสนองความต้องการของผู้ตัดสินใจ
2. ขั้นตอนการรวบรวมสารสนเทศ (Information) ที่ต้องการ
3. ขั้นตอนการเสนอสารสนเทศให้แก่ผู้ตัดสินใจ

ข้อควรคำนึงถึงในการใช้รูปแบบการประเมิน (ศ.ดร.สมหวัง พิธิยานุวัฒน์:2544,221-234)

1. วัตถุประสงค์ของการประเมิน คือ การใช้สารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ
2. ชนิดของการตัดสินใจที่แตกต่างกัน
3. รูปแบบการประเมินมีความแตกต่างในด้านเนื้อหา ควรใช้ขั้นตอนของการติดตามผลดังนี้ คือ วิเคราะห์ รวบรวม นำเสนอ

รูปที่3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการตัดสินใจ

4. การตัดสินใจประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้ คือ การวิเคราะห์ ออกแบบ เลือกและปฏิบัติ

5. เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบในการตัดสินใจ การออกแบบการประเมินจึงคำนึงถึงเกณฑ์ที่มีความตรงภายใน ความตรงภายนอก ความเที่ยง และความเป็นปรนัย
6. การประเมินที่เป็นกระบวนการต่อเนื่องเป็นวัฏจักร ต้องใช้กับโครงการที่เป็นระบบ ความหมายของการประเมินในทัศนะของ สตีฟเฟลปิม

การประเมิน เป็นกระบวนการของการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ในการตัดสินใจในทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่

รูปแบบของการประเมินแบบ CIPP MODEL

เป็นการประเมินเพื่อให้รายละเอียดต่าง ๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ โดยเฉพาะการประเมินผลโครงการประชุม มีลักษณะเป็นแบบการประเมินความก้าวหน้าเพื่อบ่งชี้ จุดเด่น จุดด้อยของการประชุม เพื่อนำผลไปปรับปรุงกิจกรรมแผนการประชุมได้ทันทั่วทั้ง และมี การประเมินรวมสรุปหลังโครงการประชุมสิ้นสุดแล้วบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์ของโครงการการประชุมแบบ จำลองที่เหมาะสมจะใช้เป็นกรอบแนวคิดในการประเมินแบบชีพ เป็นแบบจำลองที่เข้าใจง่าย สะดวกในการปฏิบัติเป็นที่นิยมกว้างขวาง

แบบจำลองแบบชีพ จะประเมินในด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ

1. การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation : C)
2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I)
3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P)
4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation : P)

1. การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation: C)

เป็นรูปแบบพื้นฐานของการประเมินโดยทั่ว ๆ ไป เป็นการประเมินเพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผล เพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยจะเน้นในด้านความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความต้องการ และเงื่อนไขที่เป็นจริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม การประเมินสภาพแวดล้อมทำให้ได้มาซึ่งการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ โดยอาศัยการวินิจฉัย วิธีการประเมินสภาพแวดล้อมมี 2 วิธี คือ

1. Contingency Mode
2. Congruence Mode

Contingency Mode เป็นการประเมินสภาพแวดล้อม เพื่อหาโอกาสและแรงผลักดัน จากภายนอกระบบ เพื่อให้ได้ข้อมูลมาใช้พัฒนา ส่งเสริมโครงการให้ดีขึ้น โดยใช้การสำรวจปัญหา ภายในขอบเขตที่กำหนดอย่างกว้าง ๆ ทำให้การวางแผนโครงการต่อไป

Congruence Mode เป็นการประเมินโดยการเปรียบเทียบระหว่างการปฏิบัติจริงกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ทำให้เราทราบว่า วัตถุประสงค์ใดบ้างที่ไม่สามารถจะบรรลุเป้าหมายได้

ดังนั้นในการประเมินสภาวะแวดล้อมโดยทั่วไป ควรจะใช้การประเมินทั้ง 2 แบบ เพราะ Congruence จะเป็นการตรวจสอบความถูกต้องของวัตถุประสงค์ ในขณะที่ Contingency Mode เป็นไปเพื่อการปรับปรุง

2 การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I)

เป็นการจัดหาข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจความเหมาะสมของแผนงานต่าง ๆ ที่จัดขึ้น ซึ่งมักจะประเมินในด้านต่าง ๆ คือ

1. ความสามารถของหน่วยงานหรือตัวแทนในการจัดโครงการ
2. ยุทธวิธีที่ใช้ในการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ
3. การได้รับความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้โครงการดำเนินไปได้

ผลที่ได้จากการประเมินปัจจัยเบื้องต้น คือ การวิเคราะห์รูปแบบของวิธีการที่ใช้ในรูปของราคาและกำไรที่จะได้รับ โดยการประเมินในด้านอัตราค่าจ้าง เวลา งบประมาณ วิธีการที่มีศักยภาพการประเมินปัจจัยเบื้องต้นนี้จะช่วยให้ข้อมูลที่จะตัดสินใจได้ว่า ควรตั้งวัตถุประสงค์เชิงปฏิบัติอย่างไร ใช้อัตราค่าจ้างเท่าใด วางแผนงานและดำเนินการอย่างไร

3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation: P)

เมื่อแผนดำเนินการได้รับการอนุมัติและลงมือทำ จำเป็นต้องได้รับการเตรียมการ เพื่อให้ได้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้รับผิดชอบและผู้ดำเนินการทุกลำดับชั้น มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อใหญ่ 3 ประการ คือ

1. เพื่อหาและทำนายข้อบกพร่องของกระบวนการ หรือการดำเนินการตามขั้นตอน
2. เพื่อรวบรวมสารสนเทศสำหรับผู้ตัดสินใจวางแผนงาน
3. เพื่อเป็นรายงานสะสมถึงการปฏิบัติงานต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

ยุทธวิธีในการประเมินกระบวนการ คือ

1. แสดงให้เห็นหรือกระตุ้นเตือนถึงศักยภาพของทรัพยากรที่ทำให้เกิดความล้มเหลวในโครงการ
2. เกี่ยวกับการวางโครงการและควรตัดสินใจก่อนวางแผน
3. ยุทธวิธีในการประเมินกระบวนการ จะบอกลักษณะสำคัญใหญ่ ๆ ของโครงร่างโครงการ

ส่วนประกอบที่เป็นหัวใจสำคัญของการประเมินกระบวนการ มี 4 อย่าง คือ

1. การจัดหาทรัพยากรประเมินกระบวนการเดิมเวลา
2. เครื่องมือที่เป็นสื่อในการบรรยายกระบวนการ
3. การร่วมประชุมอย่างสม่ำเสมอระหว่างนักประเมิน กระบวนการและบุคลากรในโครงการ
4. การปรับปรุงโครงการร่างการประเมินอยู่เป็นนิจสิน

ในการรวบรวมสารสนเทศ นักประเมินกระบวนการต้องใช้วิธีการทั้งที่มีแบบแผนและไม่มีแบบแผน นอกจากตัวแปรที่สำคัญตามทฤษฎีแล้ว ผู้ประเมินกระบวนการยังอาจจะค้นหาเหตุ ดังนั้น ผู้ประเมินจึงต้องใช้เครื่องมือใด ๆ เท่าที่จะหาได้ เพื่อสืบสาวไปถึงสิ่งที่แสดงให้เห็นปัญหาอย่างแท้จริง

4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation : P)

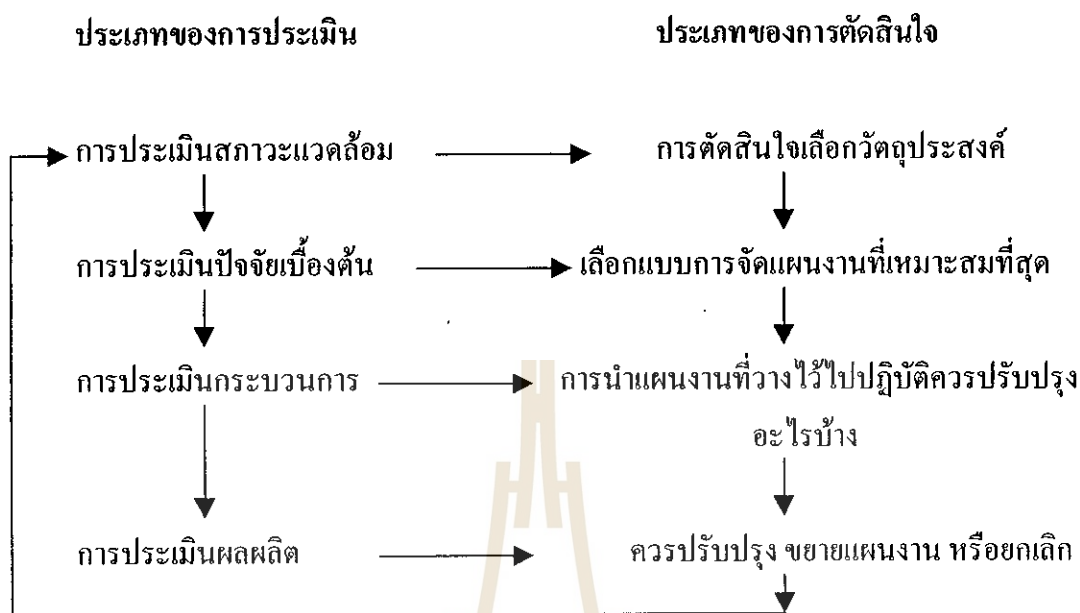
มีจุดมุ่งหมายเพื่อวัดและแปลความหมายของความสำเร้ง ไม่เฉพาะเมื่อสิ้นสุดวัฏจักรของโครงการเท่านั้น แต่ยังมีคามจำเป็นยิ่งในระหว่างการปฏิบัติตามโครงการด้วย

เกณฑ์นั้นอาจเป็นได้ทั้ง (Instrumental Criteria) หรือ (Congruence Criteria) ซึ่ง (Seiren) ได้ชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างของเกณฑ์ทั้งสอง ดังนี้

(Instrumental Criteria) จะสัมพันธ์กับความสำเร้งที่อยู่ในระดับปานกลาง และมีส่วนช่วยให้เกิดสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ในที่สุด

(Congruence Criteria) จะเป็นเกณฑ์เกี่ยวกับเงื่อนไขเบื้องต้นที่ถูกกำหนดไว้ การระบุเกณฑ์แบบนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ตัดสินใจโดยเฉพาะ

การที่การประเมินผลผลิตรายงานว่า วัตถุประสงค์นั้นมีผลสัมฤทธิ์หรือไม่นั้น การประเมินกระบวนการจะแสดงให้เห็นถึงรากฐานสำหรับการแปลความหมาย เหตุผลสำหรับสิ่งที่ได้มานั้น คือ ถ้าไม่ปรากฏผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ก็จำเป็นต้องรู้ว่าระเบียบปฏิบัติที่ตั้งใจไว้นั้นได้ถูกนำไปปฏิบัติจริงหรือไม่ การประเมินกระบวนการจะให้สารสนเทศสำหรับทำความเข้าใจ และถ้าปรากฏผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ก็มีความจำเป็นที่จะต้องมีการบรรยายถึงระเบียบปฏิบัติที่ทำให้เกิดผล

รูปที่3.2 สรุปความสัมพันธ์ของประเภทการประเมินและประเภทของการตัดสินใจ

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.2.1 ประชากร (Population) หมายถึง กลุ่มทั้งหมดของสิ่งที่ต้องการประเมิน ซึ่งอาจเป็นบุคคล กลุ่มบุคคล องค์กร หน่วยการปกครอง หรืออาจเป็นสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ หรือเป็นสิ่งที่ไม่มีชีวิตก็เป็นได้

3.2.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample or Sampling Group) หมายถึง กลุ่มที่ถูกเลือกจากประชากรขึ้นมาเป็นตัวอย่างเพื่อใช้เป็นตัวแทนของประชากรในการศึกษา โดยที่กลุ่มตัวอย่างต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการคือ

1. วิธีการสุ่มตัวอย่างจากประชากร
2. ขนาดกลุ่มตัวอย่างต้องเป็นตัวแทนที่ดี

(1) ประชากร

ประชากรในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา กองทุนหมู่บ้านหนองช้างตาย หมู่ 20 ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา คือ จำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่จริงในหมู่บ้านหนองช้างตาย ซึ่งมี 162 ครอบครัว 140 หลังคาเรือน ประชากร 563 คน ชาย 291 คน หญิง 272 คน ซึ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการประเมินโครงการนั้นผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลที่แตกต่างกันไป

(2) กลุ่มตัวอย่าง

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้าน “หนองช้างตาย” ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) หรือแบบกลุ่มตามพื้นที่ (Area Sampling) จะเป็นการแบ่งประชากรออกเป็นกลุ่ม โดยที่ประชากรแต่ละกลุ่มจะมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป และในการเลือกกลุ่มมาเป็นตัวแทนนั้นจะต้องเลือกมาเป็นบางกลุ่มจากหน่วยที่ทำการประเมินโครงการ

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. แบ่งประชากรออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ โดยในหมู่บ้านหนองช้างตายจะมีลักษณะการตั้งถิ่นฐานที่แตกต่างกัน โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ ในลักษณะการเก็บข้อมูลเป็น 6 กลุ่มย่อย ดังนี้

- 1.1 กลุ่มพิภุคย์ศรี
- 1.2 กลุ่มเฟื่องฟ้า
- 1.3 กลุ่มร่มแดง
- 1.4 กลุ่มรวมน้ำใจ
- 1.5 กลุ่มบ้านผิง 11
- 1.6 กลุ่มบ้านคำ

2. สุ่มเลือกมาเป็นบางส่วน (กลุ่มย่อย 20% จาก 162 ครอบครัว)
3. ใช้ทุกหน่วยในกลุ่มที่เลือกมาหรือกำหนดตัวอย่างที่จะเลือก
4. สุ่มเลือกตัวอย่างให้ได้จำนวนที่ต้องการ (จำนวน 20%)

ตัวอย่าง กลุ่มประชากรในการสุ่มกลุ่มตัวอย่างเก็บรวบรวมข้อมูลในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน : กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านหนองช้างตาย ที่ใช้ในการประเมินโครงการในครั้งนี้

ตารางที่ 3.1 การสุ่มกลุ่มตัวอย่างเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบรายงาน	ประชากรกลุ่มตัวอย่าง	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
แบบรายงาน (บร.1)	- ผู้รู้เกี่ยวกับประวัติหมู่บ้าน - ผู้นำชุมชน , ผู้สูงอายุ	- 5 คน
แบบรายงาน (บร 2)	- ประชากรในหมู่บ้าน	- 60 ครัวเรือน
แบบรายงาน (บร 3) , (บร 4)	- สมาชิกกองทุน - คณะกรรมการกองทุน - ผู้ทรงคุณวุฒิ	- 45 คน - 5 คน - 3 คน

ตารางที่ 3.1 การกลุ่มกลุ่มตัวอย่างเก็บรวบรวมข้อมูล (ต่อ)

แบบรายงาน	ประชากรกลุ่มตัวอย่าง	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
แบบรายงาน (บร 5)	- ประธานกองทุนหมู่บ้านในตำบลหนองสาหร่าย	- 23 คน
แบบรายงาน (บร 6)	- สมาชิกผู้กู้เงิน	- 47 คน
แบบรายงาน (บร 7) , (บร 8)	- ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้านในตำบลหนองสาหร่าย	- 23 คน
	- ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล	- 1 คน
	- พัฒนาการประจำตำบลหนองสาหร่าย	- 1 คน
	- คณะกรรมการกองทุน	- 5 คน
แบบรายงาน (บร 9)	- คณะกรรมการกองทุน	- 7 คน
แบบรายงาน (บร 10)	- บัณฑิตกองทุนหมู่บ้าน	- 21 คน
แบบรายงาน (บร 11)	- สมาชิกผู้กู้เงิน	- 47 คน
แบบรายงาน (บร 12)	- พัฒนาการ	- 2 คน
	- ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลหนองสาหร่าย	- 1 คน
	- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	- 23 คน

3.3 ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

3.3.1 ตัวแปร (Variables) หมายถึง สิ่งหรือคุณสมบัติเฉพาะเรื่องที่กำลังศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ชนิดคือ

(1) ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) หรือตัวแปรต้น หรือตัวแปรที่เป็นเหตุ หมายถึง สิ่งหรือคุณลักษณะ หรือ การกระทำใด ๆ อาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวแปรตาม

(2) ตัวแปรตาม (Dependent Variable) หรือตัวแปรที่เป็นผล หมายถึง สิ่งหรือคุณลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไปตามอิทธิพลของตัวแปรอิสระ
ตัวอย่าง ในการศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน 1 ตำบล ของชาวบ้านหนองซำตาย”

ตัวแปรตาม ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน 1 ตำบล ของชาวบ้านหนองซำตาย ซึ่งอาจแบ่งออกเป็นระดับต่าง ๆ คือ น้อย ปานกลาง และมาก

ตัวแปรอิสระ คือ ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน 1 ตำบลของชาวบ้านหนองซำตาย ตัวแปรอิสระในการศึกษานี้ ได้แก่

วุฒิการศึกษา (ป.4 , ป.6 , ม.3 , ม.6 , ปริญญาตรี)

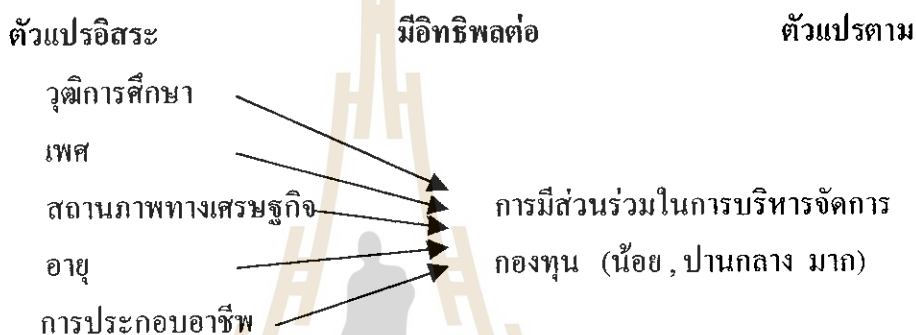
เพศ (ชาย , หญิง)

สถานภาพทางเศรษฐกิจ (ยากจน , ปานกลาง , รวย)

อายุ (18 , 25 , 35 , 40 , 50 , 60 ปีขึ้นไป)

การประกอบอาชีพ (ทำไร่ , ทำสวน , เลี้ยงสัตว์ , ค้าขาย , รับจ้างทั่วไป ,
รับราชการ)

ดังนั้น เราอาจหาความสัมพันธ์ของตัวแปรต้น และตัวแปรตามในการเก็บรวบรวมข้อมูลของกองทุนหมู่บ้านหนองช้างตาย ได้ดังนี้

ดังนั้นในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้นทำให้เราทราบว่า มีตัวแปรอิสระ หรือตัวแปรต้น ตัวใดบ้างที่มีความสัมพันธ์ต่อตัวแปรตาม คือ ทำให้การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน 1 ตำบล ของชาวบ้านหนองช้างตาย

ตัวชี้วัดและตัวแปรที่ใช้ในการประเมินโครงการ โดยภาพรวม

ตัวชี้วัดบริบท หมายถึง ตัวชี้วัดสภาพแวดล้อมของหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยภาพรวมตามแนวคิดเชิงระบบประกอบไปด้วย 2 หน่วยระบบ ดังนี้

- 1) หน่วยระบบ A
- 2) หน่วยระบบ B

ดังนั้น ในการกำหนดตัวชี้วัดในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านหนองช้างตาย จึงเป็นไปตามกรอบแนวคิดทฤษฎีที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งได้รายการตัวชี้วัดในการประเมิน ดังนี้

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบในการประเมินระดับหมู่บ้าน

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบในการประเมินระดับรายบุคคล (ผู้กู้)

ทั้งหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ
ตารางที่ 3.2 หน่วยการประเมินและองค์ประกอบการประเมิน

หน่วยการประเมิน	องค์ประกอบการประเมิน	
หน่วยระบบ A (ระดับหมู่บ้าน)	ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator : C)	C1-ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน C2-สภาพภูมิศาสตร์ของประเทศ C3-สภาพเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้าน C4-วัฒนธรรม ประเพณี C5-โครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากรธรรมชาติ C6-ผู้นำชุมชน การรวมกลุ่ม และภูมิปัญญาท้องถิ่น C7-โครงการพัฒนาที่ผ่านมา C8-ความเข้มแข็งของชุมชน
	ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input Indicator : I)	I1-นโยบายรัฐบาล ระเบียบ แนวทางปฏิบัติ I2-การประชาสัมพันธ์ (ระดับประเทศ จังหวัด อำเภอ) I3-คณะกรรมการที่เกี่ยวข้องระดับอำเภอ I4-คณะกรรมการกองทุน (การได้มา , คุณสมบัติ) I5-การเตรียมความพร้อม/สร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่คณะกรรมการ I6-เงินกองทุน 1 ล้านบาท I7-เงินทุนสะสมอื่นตามระเบียบฯ หมวด 6 ข้อ 23 I8-บัญชีตักองทุนหมู่บ้าน
	ตัวชี้วัดกระบวนการ (Process Indicator : PC)	PC1-การจัดทำระเบียบกองทุน (ทุกระดับ) PC2-การจัดทำเอกสารเพื่อขอขึ้นทะเบียนกองทุน PC3-ระบบบัญชีกองทุน PC4-กิจกรรมเกี่ยวกับสมาชิกกองทุน PC4.1-การรับสมัคร PC4.2-การหมดสภาพ PC4.3-ประเภทสมาชิกการกู้เงินกองทุน PC4.4-การทำทะเบียนสมาชิก PC5-กิจกรรมเกี่ยวกับการกู้เงินกองทุน PC5.1-การคัดเลือกผู้กู้ PC5.2-การจัดทำเอกสารประกอบการกู้ PC5.3-การโอนเงินให้ผู้กู้ PC5.4-การรับชำระหนี้

ตารางที่ 3.2 หน่วยการประเมินและองค์ประกอบการประเมิน (ต่อ)

หน่วยการประเมิน	องค์ประกอบการประเมิน	
		PC6-การส่งเสริมการใช้เงินกู้ PC6.1-การแนะนำวิธีทำธุรกิจ PC6.2-การช่วยเหลือตลาด PC7-การตรวจสอบการใช้เงิน PC8-การจัดทำรายงานของคณะกรรมการและเผยแพร่ผลดำเนินงาน PC9-การจัดสรรผลประโยชน์ PC10-การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ โดยนักศึกษากองทุนและกิจกรรมอื่น ๆ
	ตัวชี้วัดผลผลิต (Product Indicator : PD)	PD1-จำนวนสมาชิกกองทุน PD2-จำนวนผู้ได้เงินกู้ PD3-ยอดเงินที่ให้กู้ PD4-จำนวนผู้ชำระเงินกู้ตามกำหนด PD5-ยอดเงินชำระคืนตามกำหนด PD6-กองทุนสะสม (ความเคลื่อนไหว) ณ เดือนสิงหาคม PD7-การใช้เงินกู้ตามวัตถุประสงค์ PD8-ทัศนคติของชุมชนต่อกองทุน (กรรมการ ,กิจกรรมฯ) ต่อบัณฑิตกองทุน PD9-การเกิดเครือข่ายองค์กรการเรียนรู้ PD10-ความสามารถในการพึ่งตนเอง PD11-ความเข้มแข็งของชุมชนที่เกิดจากกองทุนบ้าน
หน่วยระบบ B (ระดับรายบุคคล) ผู้กู้	ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator : C)	C9-อาชีพเดิม (หลักและรอง) C10-สมาชิกในครอบครัว C11-สภาพการอยู่อาศัย C12-รายได้ของครอบครัว C13-หนี้สินของครอบครัว
	ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input Indicator : I)	I9-จำนวนเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติ I10-จำนวนเงินลงทุนนอกเหนือจากเงินกู้ I11-สถานที่ในการประกอบอาชีพ

ตารางที่ 3.2 หน่วยการประเมินและองค์ประกอบการประเมิน (ต่อ)

หน่วยการประเมิน	องค์ประกอบการประเมิน	
<p style="text-align: center;">ตัวชี้วัดกระบวนการ (Process Indicator : PC)</p>		<p>I12-วัสดุอุปกรณ์ I13-ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ I14-จำนวนแรงงาน I15-วัตถุดิบ PC11-การใช้จ่ายเงินกู้ PC12-การหาความรู้เพิ่มเติม PC13-การหาตลาด PC14-การทำบัญชีใช้จ่ายเงิน</p>
	<p style="text-align: center;">ตัวชี้วัดผลผลิต (Product Indicator : PD)</p>	<p>PD12-ผลที่ได้ตามวัตถุประสงค์ของการกู้ PD12.1-ผลโดยตรง PD12.1.1-ผู้กู้ได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ PD12.1.2-รายได้เป็นเงิน PD12.2-ผลโดยอ้อม PD12.2.1-การกลับคืนถิ่นของประชาชน PD12.2.2-ผู้กู้มีการพึ่งพาตนเอง</p>

ตัวชี้วัดในการประเมินโครงการนั้น โดยภาพรวม หน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B นั้นจะมีความเชื่อมโยงกัน เช่น ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A บางตัว ต้องพึ่งพาผลผลิตของหน่วยระบบ B คือ รายได้เป็นเงิน ผู้กู้แต่ละรายต้องส่งคืนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนั้นเงินที่ผู้กู้ชำระคืน เป็นตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A

ความสำเร็จของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้นต้องประเมินทั้ง 2 หน่วยระบบเพราะหน่วยระบบ A ประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับหน่วยระบบ B กล่าวคือ ถ้าหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้ประสบความสำเร็จ เงินที่ผู้กู้ชำระคืนก็จะส่งเข้าไปเป็นปัจจัยนำเข้าให้แก่หน่วยระบบ B มากขึ้น และประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการกองทุน

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในครั้งนี้ ได้แก่ แบบรายงานต่าง ๆ (บร.) ที่ใช้เก็บข้อมูลมีดังนี้

1. แบบรายงาน บร.1 (แบบรายงานข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน)

2. แบบรายงาน บร.2 (แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน)
3. แบบรายงาน บร.3 (แบบรายงานความรู้ ความเข้าใจ ทักษะคหิที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)
4. แบบรายงาน บร.4 (แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน)
5. แบบรายงาน บร.5 (แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)
6. แบบรายงาน บร.6 (แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)
7. แบบรายงาน บร.7 (แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนคติของประชาชน)
8. แบบรายงาน บร.8 (โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์)
9. แบบรายงาน บร.9 (แบบบันทึกการสัมภาษณ์)
10. แบบรายงาน บร.10 (แบบสรุปบทเรียนชุมชนของหมู่บ้าน)
11. แบบรายงาน บร.11 (แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี)
12. แบบรายงาน บร.12 (การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน)
13. เอกสารการเข้าร่วมประชุมแนวทางการจัดทำโครงการพัฒนาเศรษฐกิจระดับชุมชน

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.5.1 ข้อมูล (Data) หมายถึง ข้อเท็จจริงที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลได้จากกลุ่มเป้าหมายหรือเอกสาร หรือหลักฐานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้ตอบคำถามในประเด็นที่ต้องการประเมิน

3.5.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นกระบวนการที่ขั้นตอนการเริ่มต้น ตั้งแต่การระบุประเด็นที่ต้องการเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดลำดับข้อมูลอย่างเป็นระบบ ด้วยวิธีการและหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน แน่นนอนและมีการกำหนดตัวชี้วัดของประเด็นที่ต้องการประเมิน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง: กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านหนองช้างตาย ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลต่าง ๆ สำหรับใช้ในการประเมินโครงการซึ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละครั้งนั้น ผู้วิจัยได้กำหนดข้อมูล ขอบเขตและเครื่องมือในการเก็บแต่ละครั้งให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในพื้นที่ที่ปฏิบัติงาน และมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3.3 วิธีการเก็บข้อมูลและวิธีการออกไปเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บข้อมูล	วิธีการออกไปเก็บรวบรวมข้อมูล
การสัมภาษณ์ (Interview)	- คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้าน - เก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะกรรมการกองทุน - ผู้ใหญ่บ้าน
การใช้แบบสอบถาม (Questionnaire)	- ประชาชนในหมู่บ้านหนองช้างตาย - คณะกรรมการหมู่บ้าน - คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน - กลุ่มสมาชิกผู้กู้
การสังเกตการณ์ (Observation)	- สังเกตโดยใช้แบบสังเกตช่วย เช่น ดูจากวัตถุประสงค์ในการขอกู้หรือไม่ ในการขอกู้ว่าดำเนินกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ในการขอกู้หรือไม่
การจัดประชุมเวทีชาวบ้าน	- ประธานกองทุนทุกหมู่บ้านในตำบลหนองสาหร่าย - บัณฑิตประจำหมู่บ้านในตำบลหนองสาหร่าย - สมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้าน
การเข้าไปมีส่วนร่วม	- ประชุมของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน - การประชุมประชาคมหมู่บ้าน
ศึกษาจากเอกสาร	- ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน - ข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน - ข้อมูลพัฒนาระดับตำบล

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.6.1 การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis of Data) เป็นกระบวนการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาจัดทำให้เป็นระบบ ระเบียบ เพื่อสะดวก รวดเร็ว และง่ายต่อการทำความเข้าใจ แปลความ และสรุปความ โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนของการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล การจำแนกประเภทของข้อมูล แล้วนำมาดำเนินการวิเคราะห์โดยการเลือกใช้ค่าสถิติที่เหมาะสมกับจุดประสงค์ระดับของข้อมูล เป็นต้น แล้วนำข้อมูลนั้น ๆ มาคำนวณด้วยมือ เครื่องคำนวณ หรือเครื่องคอมพิวเตอร์

เมื่อได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้วก็จะนำข้อมูลที่ได้รวบรวมมาทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล จำแนกประเภทของข้อมูลแล้วนำข้อมูลเหล่านั้นมาทำการวิเคราะห์

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านหนองช้างตาย นั้น ในการประเมินโครงการครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ประเภท ที่ใช้ในการประเมินโครงการครั้งนี้ คือ

1 การวิเคราะห์เอกสาร จะใช้ในการวิจัยเอกสาร โดยวิเคราะห์เกี่ยวกับเนื้อหาในเอกสาร เช่น เอกสารของทางราชการ หนังสือคู่มือการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน

ส่วนในการศึกษาและวิจัยจากเอกสารอาจแบ่งได้เป็นหลายชนิด เช่น การวิเคราะห์กฎหมาย การวิเคราะห์รายงานประจำปี การวิเคราะห์แบบเรียน การวิเคราะห์หลักสูตรและการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์หรือแบบสอบถามที่ให้ผู้ตอบตอบโดยเสรี เป็นต้น

2 การวิเคราะห์โดยการสังเกต โดยสังเกตพฤติกรรม หรือเหตุการณ์ที่อยู่ในสังคมหรือหน่วยงาน แล้วนักวิจัยจะทำการวิเคราะห์ แปลความหมาย และสรุปความออกมาโดยไม่ใช้วิธีการทางสถิติช่วย แต่เป็นการใช้การสังเกตและวิเคราะห์ของนักวิจัยเอง ตัวอย่างเช่น ถ้าสนใจศึกษาคณะกรรมการกองทุนใช้เกณฑ์อะไรมาพิจารณาเงินกู้กองทุนหมู่บ้าน ผู้วิจัยจะเข้ามาสังเกตการณ์ในหมู่บ้านช่วงระยะเวลาหนึ่งที่อยู่ระหว่างการอนุมัติเงินกู้ แล้ววิเคราะห์ออกมาว่าคณะกรรมการกองทุนใช้เกณฑ์อะไรมาพิจารณาเงินกู้

3 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของข้อความที่เขียนบรรยายความคิดเห็นในประเด็นที่กำหนดให้ แล้วสรุปผลโดยการประมวลความคิดเห็นเป็นข้อความที่จะนำไปใช้อธิบายในประเด็นที่ต้องการ โดยข้อมูลทำการประเมินที่จัดอยู่ในรูปของข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ ความสามัคคีของชุมชนในหมู่บ้าน ทศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน ความเข้มแข็งของกองทุนหมู่บ้าน ในชุมชนมีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

สารนิพนธ์บทที่ 4 ผลการติดตามประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ประกอบด้วยกรรายงานข้อมูลที่ได้ตามกรอบแนวคิดทฤษฎี ซิปป์ โมเดล (CIPP Model) ซึ่งเป็นกรรายงานตามวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์แต่ละประการ ทั้ง 5 ประการ ซึ่งมี 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการประเมินบริบทชุมชน

ตอนที่ 2 ผลการประเมินโครงการ โดยภาพรวม

ตอนที่ 3 ผลการประมวผลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

ตอนที่ 4 สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์ 5 ประการ อันได้แก่

- (1) เพื่อต้องการศึกษาการสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ทางด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม
- (2) เพื่อต้องการศึกษาประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน 1 ตำบล 1 บาท
- (3) เพื่อต้องการเรียนรู้การเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองในหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- (4) เพื่อต้องการศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กรเชื่อมโยงกันภายในชุมชนท้องถิ่นระดับหมู่บ้าน

โดยที่จะใช้หลักการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Evaluation) เป็นสำคัญ ดังนั้นสำหรับตัวชี้วัดหรือตัวแปรที่ผู้ประเมินไม่สามารถตั้งเกณฑ์การตัดสินค่า “ดี - เลว” ก็จะนำเสนอข้อมูลสภาพจริงเท่านั้น ส่วนตัวชี้วัดใดที่สมควรตั้งเกณฑ์ตัดสินค่าได้ ก็จะแสดงเกณฑ์นั้นอย่างชัดเจนควบคู่ไปกับการเสนอข้อมูล และเสนอผลการตัดสินค่า

4.1 ผลการประเมินบริบทชุมชน

4.1.1 บริบทระดับประเทศ

- (1) ความยากจนของประเทศ (เสรี พงศ์พิศ : 2544, 2-3)

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงประมาณ 40 ปีที่ผ่านมา แม้จะทำให้หลายอย่างดีขึ้น สะดวกสบายขึ้น แต่อีกด้านหนึ่งชีวิตของผู้คนในชนบทก็จะดูเลวลง และดูจะลำบากมากขึ้น ลำบากเพราะฝากชีวิตและความหวังไว้กับการพัฒนากระแสหลัก ที่ส่งเสริมให้รวยเร็ว ให้ปลูกพืชเดี่ยว ให้เลี้ยงสัตว์ให้ลงทุนเป็นจำนวนมากหวังจะได้ผลตอบแทนและกำไรมาก

แต่ความเป็นจริงก็ไม่ได้เป็นเช่นนั้น เป็นการฝันที่ค้างมาตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติแผนที่ 1 เมื่อปี 2504 ซึ่ง 40 ปีให้หลังเราจะพบว่าการพัฒนาที่แล้่วมานั้น “ล้มเหลวและไม่ยั่งยืน”

การพัฒนาที่ผ่านมากังไม่ยั่งยืน เพราะถ้ายั่งยืนจริงชาวไร่วานาคงไม่เป็นหนี้ เป็นสินแบบไม่มีทางออกมากมายปานนี้ ป่าคงยังเหลือมากกว่านี้ ดินคงดีกว่าและสมบูรณ์กว่า น้ำทำก็คงไม่เน่า ทรัพยากรทุกอย่างคงยังมีมากพอเพียงแบ่งปันกันใช้ โดยไม่ต้องเบียดเบียนกันจนต้องเดินขบวนและไปนอนหน้าทำเนียบรัฐบาลเป็นปี ๆ อย่างที่ผ่านมา

(2) นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

รัฐบาลได้มีนโยบายอย่างชัดเจนในการส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม โดยถือเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการฟื้นฟูและพัฒนาเศรษฐกิจของชาติในระยะยาว ด้วยการสร้างฐานผู้ประกอบการ SMEs หรือผู้ประกอบการอาชีพอิสระใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น ขณะเดียวกันก็จะช่วยเหลือพัฒนาผู้ประกอบการ SMEs เดิมที่มีศักยภาพให้อยู่รอด ทั้งระดับ SMEs ทั่วไป และ SMEs ที่เป็นวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้ SMEs ทั้ง 2 กลุ่มเกิดขึ้น ดำรงอยู่และเจริญก้าวหน้า ช่วยพัฒนาเศรษฐกิจประเทศไทย อันจะทำให้สัดส่วนจำนวนผู้ประกอบการในประเทศเพิ่มขึ้น เท้ากับการขยายฐานภาษี สร้างรายได้ให้กับรัฐบาลเพื่อนำมาพัฒนาประเทศต่อไป

การส่งเสริมพัฒนา SMEs ดังกล่าวข้างต้น เป็นการพัฒนาที่ยึดหลักให้ผู้ประกอบการเป็นตัวนำไป การพัฒนา SMEs ทั้งระบบ เนื่องจากผู้ประกอบการเป็นปัจจัยการผลิตที่มีชีวิตและวิญญาณ จึงเป็นผู้ผสมผสานปัจจัยการผลิตอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นที่ดิน เงินทุน เทคโนโลยี เครื่องจักร อุปกรณ์ แรงงาน บุคลากร ระบบบริหารจัดการ ฯลฯ เข้าด้วยกัน เพื่อสร้างสรรค์ออกมาเป็นสินค้าหรือบริการสู่ตลาด ดังนั้น ความอยู่รอด ความเจริญเติบโตและก้าวหน้าของกิจการ จึงขึ้นอยู่กับระดับการพัฒนา หรือระดับทักษะ ความรู้ ความสามารถและประสิทธิภาพของผู้ประกอบการเป็นหลัก

(3) ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของไทยขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงเศรษฐกิจ ฟื้นฟู โดยเพิ่มจากร้อยละ 0.7 ของรายได้ประชาชนในปี 2530 มาเป็นร้อยละ 8.5 ในปี 2533 การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดนั้น มีวินัยสำคัญอย่างยิ่งสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ เพราะแสดงให้เห็นถึงการใช้จ่ายเกินตัวของประเทศ ซึ่งความไม่สมดุลดังกล่าวจะนำไปสู่ภาวะวิกฤติของดุลการชำระเงินและอัตราแลกเปลี่ยนได้

ตารางที่ 4.1 การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดในช่วงปี พ.ศ. 2530 – 2533

(พันล้านบาท)	2530	2531	2532	2533
การส่งออก	298.1	399.2	509.9	583.2
การนำเข้า	341.7	499.2	650.1	838.3
ดุลการค้า	-43.6	-100.1	-140.2	-355.1
ดุลบริการ	34.3	59.1	75.2	69.0
ดุลบัญชีเดินสะพัด	-9.7	-41.0	-65.0	-186.2
ดุลบัญชีเดินสะพัดต่อรายได้ประชาชาติ (%)	-0.7	-2.6	-3.0	-8.5

การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของไทยนั้น สาเหตุหลักเป็นผลมาจากการขาดดุลการค้าในปี 2533 เราผลิตสินค้าในประเทศและมี “ส่วนเกิน” ที่สามารถส่งออกไปขายในต่างประเทศได้เป็นมูลค่า 583.2 พันล้านบาท แต่ในขณะที่เดียวกันเรามีความต้องการบริโภคและลงทุนเกินกว่ากำลังการผลิตในประเทศจะตอบสนองได้ ทำให้ต้องนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศเป็นมูลค่าถึง 838.3 พันล้านบาท ส่วนดุลบริการนั้นเป็นส่วนต่างระหว่างรายได้ที่ประเทศได้รับจากการให้บริการนักท่องเที่ยวต่างประเทศ และรายได้ส่งกลับของคนไทยที่ไปทำงานต่างประเทศ ซึ่งไทยมีการเกินดุลมาโดยตลอด แต่โดยสรุปแล้วการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด คือการใช้เงินมากกว่ารายได้ทำให้ต้องสร้างหนี้เสมือนกับการรูดบัตรเครดิตนั่นเอง

ประเทศกำลังพัฒนาเช่นไทยนั้น โดยปกติแล้วจะขาดดุลบัญชีเดินสะพัดอย่างต่อเนื่อง เพราะประเทศกำลังพัฒนามีทุนน้อย แต่มีทรัพยากรมาก ดังนั้น เงินทุนต่างชาติที่เข้ามาลงทุนในไทยก็ได้ผลตอบแทนสูงกว่าที่จะนำไปลงทุนในประเทศพัฒนาแล้ว ซึ่งในส่วนของไทยเอง หากพึ่งพาเพียงเงินออมในประเทศเพียงอย่างเดียวก็จะทำให้ลงทุนได้น้อย และเศรษฐกิจก็จะขยายตัวช้ากว่าพึ่งพาเงินทุนต่างประเทศ

(4) ความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคนเรียกว่าความล่มสลายของท้องถิ่นชนบท

ระบบการศึกษา ระบบสาธารณสุข ระบบการปกครองและการพัฒนา สอนให้คนดูถูก พ่อแม่ของตนเองเพราะท่านเรียนจบเพียงชั้น ป.4 ดูถูกภูมิปัญญาท้องถิ่น เอาปริญญาเป็นตัววัดความรู้ ความถูก ความสามารถในการทำมาหากิน การรักษาโรค การอยู่แบบพอเพียง การพัฒนาแบบมองชาวบ้านว่า “โง่งนเจ็บ” คนจากหน่วยงานต่าง ๆ เข้าไปหมู่บ้านเพื่อประกาศลัทธิพัฒนาใหม่ แต่ลัทธิดังกล่าวยังปฏิบัติก็ยังไม่ทำให้คนจนลง ชุมชนอ่อนแอลงและล่มสลาย ครอบครัวแบ่ง

แยกและแตกไปคนละทิศทางทุกคนคืนร่นหาทางรอดเพื่อหลุดพ้นจากหนี้สิน ซึ่งตั้งสมไว้จนสิ้นหวังที่จะแก้ไขได้ คนจำนวนมากรู้สึกสิ้นหวังเหมือนหมาจนตรอก

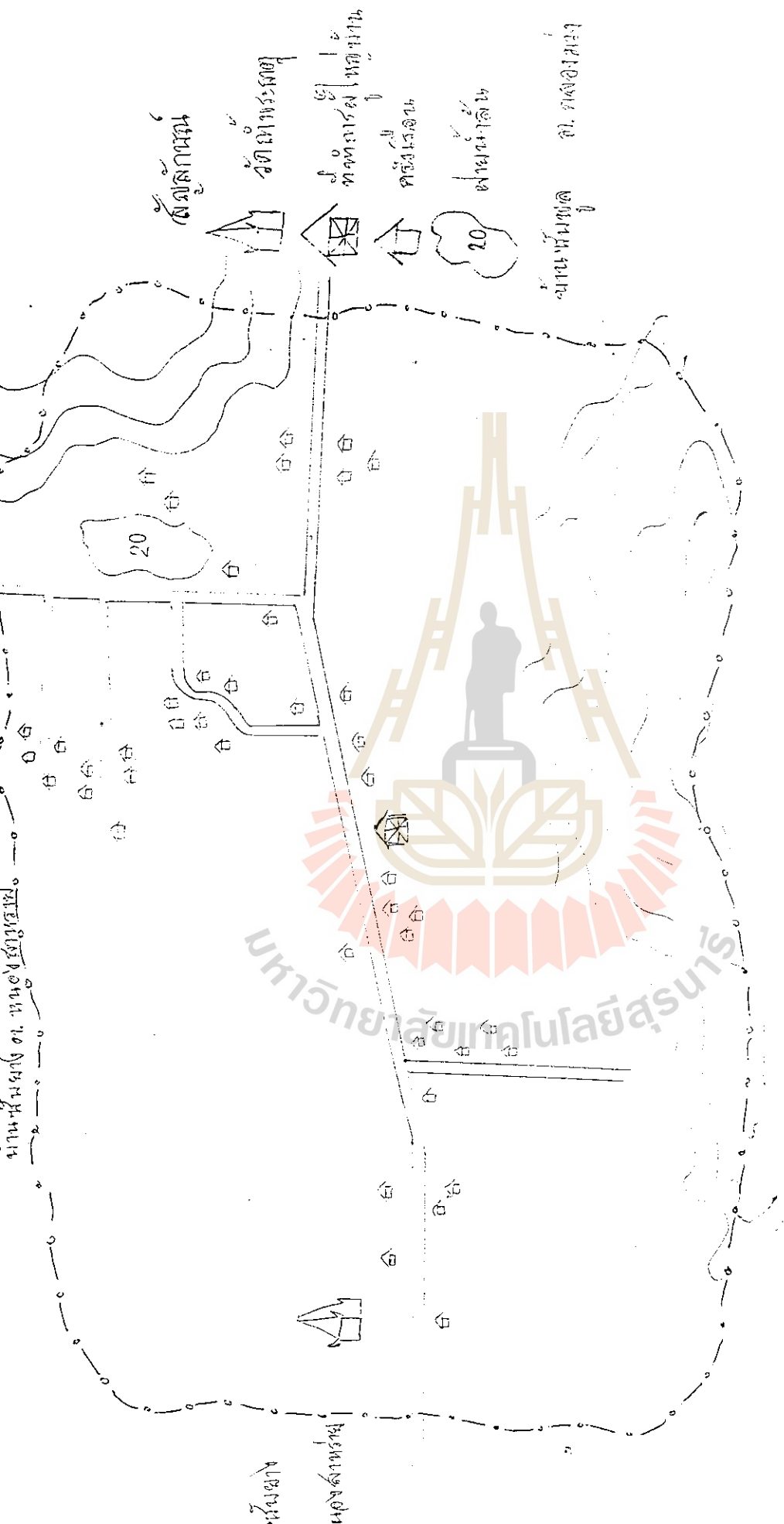
เมื่อสูญเสียที่ดิน สูญเสียป่า สูญเสียน้ำ เป็นหนี้สิน เพราะลงทุนล้มเหลวปีแล้วปีเล่า แล้วมาสูญเสียความสัมพันธ์อันเคยเป็นสายใยชีวิต ความสัมพันธ์กับธรรมชาติ ความสัมพันธ์กับญาติพี่น้อง กับชุมชน ชาวไร่ชาวนาคนไหนจะยังคงความเชื่อมั่นในตัวเองไว้ได้ ถ้าไม่หนีเข้าป่าเพื่อตากดางจับจองพื้นที่ใหม่ก็หนีเข้าเมือง เฝ้ายกกับ “ความทันสมัยที่ไม่พัฒนา” แออัดในเมืองหลวงเมืองใหญ่ต่อไปอีกสถานะหนึ่ง

ที่เหลืออยู่ในชุมชนหมู่บ้านก็ถูกจัดการโดย “คนนอก” เกือบทั้งสิ้น ตั้งแต่ผลผลิตทางการเกษตร ข้าว ปลา อาหาร หัตถกรรม ผลผลิตจากป่า จากดิน จากน้ำ ที่ยังพอมีเหลืออยู่รวมไปถึงแรงงาน ทั้งที่ไปทำงานต่างประเทศ ลงเรือประมง ไปทำงานสวนยาง ไร่อ้อย โรงงานและที่นายทุนเอาโรงงานไปตั้งในหมู่บ้านหรือใกล้บ้าน และจัดการแรงงานของหมู่บ้านที่ยังเหลืออยู่

(5) คำนิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ (เสรี พงศ์พิศ, 2544 : 4-5)

การเปลี่ยนแปลงในอดีตที่เกิดขึ้นมาโดยตลอดประวัติศาสตร์แต่การเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นไม่ได้เป็นไปรวดเร็วอย่างที่เกิดขึ้นไม่กี่สิบปีที่ผ่านมา ซึ่งรวดเร็วจนชาวบ้านธรรมดา ๆ ไม่สามารถปรับตัวได้ทันข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ก็ไม่มี หรือมีแต่เพียงด้านเดียว แรก ๆ ข้าราชการและพ่อค้า คือแหล่งข้อมูลเดียวพวกเขาเข้าไปบอกชาวบ้านให้ปรับเปลี่ยนวิถีการผลิต จากการทำมาหากินเพื่อยังชีพมาสู่การลงทุนผลิตเพื่อขาย ขายให้ได้เงินมาก ๆ จะได้ซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคที่กำลังทะลักออกมาจากโรงงานอุตสาหกรรมโหมกระหน่ำเข้าสู่หมู่บ้าน รวมทั้งการซื้อกินโดยไม่ต้องเหนียวปลุกเหนียวเลี้ยง ตั้งแต่เช้ามีดขังไม่ล้างหน้าล้างตาตลอด ก็มารอที่หน้ากระไดบ้านแล้วเป็นซูเปอร์มาร์เก็ตเคลื่อนที่ที่มาสาล้อบ้าง สีสล้อบ้าง หรือสองล้อที่บ้างเรียกว่า “รถพุ่มพวง” มีทุกอย่างที่กินได้ หมู เห็ด เป็ด ไก่ พริก มะเขือ ฯลฯ ที่ไม่ต้องทำให้เหนียว เพราะซื้อสำเร็จรูปสะดวกกว่า แค่ 2-3 บาทเอง เป็นพฤติกรรมการบริโภคที่เลียนแบบคนเมืองซึ่งอย่างกินปลาไปซูเปอร์มาร์เก็ต อยากรินเห็ดไปแมคโคร โลตัส

ข้อมูลข่าวสารและความรู้ที่ได้รับต่อมา คือ สื่อมวลชน วิทยุ โทรทัศน์ ส่วนหนังสือพิมพ์คงได้รับน้อยเพราะหมู่บ้านไทยยังไม่คุ้นกับวัฒนธรรม การอ่าน วิทยุ โทรทัศน์นำเอาค่านิยมใหม่ ระบบคุณค่าใหม่เข้าหมู่บ้านอย่างรวดเร็ว เข้าไปถึงในมุ้งและกลางทุ่งนา

ที่มา : หมู่ 20 บ้านหนองบัวงาม 2545

ดร. ศุภกิจ กาง

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

4.1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

(1) ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน / ชุมชน

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านหนองช้างตาย หมู่ที่ 20 ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เดิมเป็นหมู่ 11 บ้านชัยยาง เมื่อปี พ.ศ. 2536 ได้แยกออกจากบ้านชัยยางมาเป็น หมู่ 20 บ้านหนองช้างตาย โดยเมื่อก่อนบ้านหนองช้างตายเป็นป่าดงพญาเย็น ชาวบ้านที่เข้ามาอยู่ได้ช่วยกันพัฒนาไปเรื่อย ๆ ใกล้วัดถ้ำพระราชมิหนองน้ำอยู่ 1 หนอง ความรู้ซึ่งมาตกขุ่นในป่าและพาช้างมาที่หนองน้ำอยู่เป็นเวลานาน ช้างจึงป่วย และนอนตายอยู่ข้างหนองน้ำ จึงเป็นที่มาของชื่อ “หนองช้างตาย” มาจนปัจจุบัน

(2) การตั้งถิ่นฐาน

สภาพทางภูมิศาสตร์ของหมู่บ้านนี้ เป็นป่าดงดิบ มีหนองน้ำ ทางเกวียน ทางลูกรัง มีภูเขาล้อมรอบ เป็นถนนลูกรังในปี พ.ศ. 2536 ยาว 8 ตารางกิโลเมตร ไฟฟ้าเข้าหมู่บ้าน ก่อนแยกหมู่บ้าน พ.ศ. 2535 ประปาหมู่บ้าน พ.ศ. 2540

คนกลุ่มแรกที่เข้ามาเริ่มก่อตั้งหมู่บ้าน คือ

1. คุณตาน้อย วงโพธิ์ ย้ายมาจากบ้านโป่งปะทุน
2. คุณตาไข่ วงโพธิ์ ย้ายมาจากบ้านโป่งปะทุน
3. นายสาร มินอก ย้ายมาจากบ้านโป่งปะทุน
4. คุณยายมะลิ ตัวจันทัก ย้ายมาจากบ้านหนองสาหร่าย
5. คุณตาประเสริฐ ปราณศรี ย้ายมาจากบ้านหนองสาหร่าย
6. คุณตาแกล บานโพธิ์ ย้ายมาจากบ้านโป่งปะทุน

อาชีพกลุ่มแรกที่อพยพมาอยู่ คือ อาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำไร่ ทำสวน ปลูกผัก ปลูกข้าว ในปัจจุบันมีอาชีพใหม่เพิ่มขึ้น คือ การเลี้ยงสัตว์ ทำสวนผัก ค้าขาย และรับจ้าง

(3) ระบบนิเวศน์ของชุมชน

- ทำเลที่ตั้ง (ภาคผนวก ก หน้าที่ 3)

ปัจจุบันหมู่บ้านหนองช้างตาย ตั้งอยู่หมู่ที่ 20 โดยแยกมาจาก บ้านชัยยาง หมู่ 11 ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ลักษณะพื้นที่เป็นภูเขาเพื่อเกษตรกรรม ประชากรในหมู่บ้าน และองค์กร จะสร้างบ้านเรือน และที่ทำกร ตามแนวของถนนหลัก มีกลุ่มบ้าน 6 คุ่ม ในหมู่บ้าน บ้านเรือนสร้างกันแบบถาวร อยู่กันแบบเรียบง่าย

ผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบันชื่อนายนพดล ครุฑทาทรินนท์

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน คนที่ 1 ชื่อนายเม่า นรินทร์นอก

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน คนที่ 2 ชื่อนายสมบุรณ์ โสพิณ

สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล คนที่ 1 ชื่อ นายภราดร สิ้นปรุ
สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล คนที่ 2 ชื่อ นางนภาพร ศิวจันทร์

- อาณาเขตติดต่อ (ภาคผนวก ก หน้าที่ 3)

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลวังไทร

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลวังกะทะ

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลคลองม่วง

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ บ้านชัยยาง หมู่ 11

- สภาพที่ดิน (ภาคผนวก ก หน้าที่ 6)

ส่วนมากจะเป็นดินลูกรัง และมีบางพื้นที่เป็นดินเหนียว

- ป่าไม้และพื้นที่สาธารณะ

ป่าไม้ในอดีตถูกหักล้าง กลายมาเป็นบ้านเรือน และที่ทำเกษตรของสมาชิกในหมู่บ้าน มีการปลูกข้าวโพด มันสำปะหลัง พืชสวน ในปัจจุบันมีป่าอยู่ในวัด 150 ไร่ ป่าสงวน 900 ไร่

- แหล่งน้ำที่สำคัญของชุมชน (ภาคผนวก ก หน้าที่ 5)

แหล่งน้ำที่สำคัญของหมู่บ้านหนองข้างค้าย ได้แก่

1. บ่อบาดาล 4 บ่อ
2. สระน้ำ 2 สระ
3. ฝ่ายกั้นน้ำ 2 แห่ง

- ไฟฟ้า

บ้านหนองข้างค้ายมีไฟฟ้าเข้าหมู่บ้าน เมื่อปี พ.ศ. 2535 ก่อนแยกหมู่บ้าน

- น้ำประปา

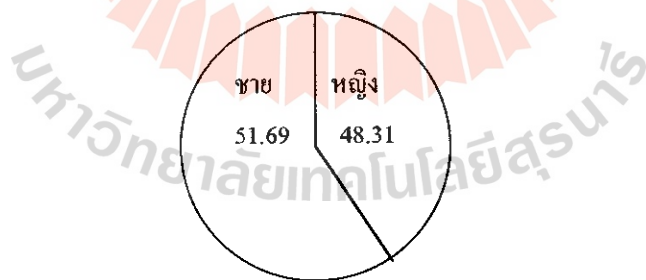
บ้านหนองข้างค้ายมีประปาเข้าหมู่บ้าน เมื่อปี พ.ศ. 2540

(4) ลักษณะการขยายตัวของประชากร

ในปัจจุบันปี พ.ศ. 2544 หมู่บ้านหนองข้างค้าย มีประชากรจำนวน 162 ครอบครัว 140 หลังคาเรือนประชากรทั้งหมด 563 คน แยกเป็นชาย 291 คน หญิง 272 คน กลุ่มอายุส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 18 – 50 ปี พอสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละของประชากรจำแนกตามลักษณะของประชากร

ลักษณะของประชากร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
- ชาย	291	51.69
- หญิง	272	48.31
2. อายุ		
1 วัน – 3 ปีเต็ม	22	3.91
3 ปี 1 วัน – 6 ปีเต็ม	32	5.68
6 ปี 1 วัน – 12 ปีเต็ม	42	7.46
12 ปี 1 วัน – 15 ปีเต็ม	16	2.84
15 ปี 1 วัน – 18 ปีเต็ม	44	7.82
18 ปี 1 วัน – 50 ปีเต็ม	325	57.73
50 ปี 1 วัน – 60 ปีเต็ม	45	7.99
60 ปี 1 วันขึ้นไป	37	6.57

รูปที่ 4.1 แสดงจำนวนร้อยละของประชากร

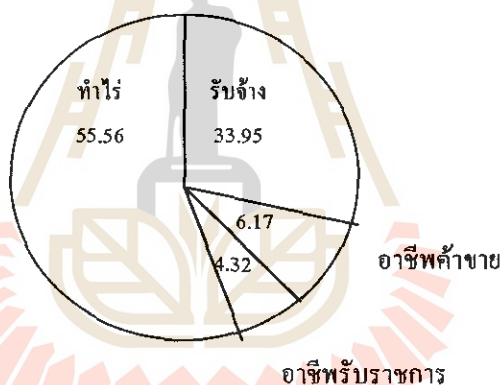
(5) การศึกษา

ในหมู่บ้านหนองช้างตาย ไม่มีโรงเรียน เด็ก ๆ ต้องไปเรียนที่โรงเรียนในหมู่บ้านใกล้เคียง คือ โรงเรียนนิคมชลประทานสงเคราะห์ และโรงเรียนปากช่อง 2 หมู่บ้านข้างทาง หมู่ 11 บางส่วนก็เข้าไปเรียนโรงเรียนในตัวอำเภอ

(6) การประกอบอาชีพ

ตารางที่ 4.3 จำนวนและร้อยละของการประกอบอาชีพ

การประกอบอาชีพ	จำนวน (ครอบครัว)	ร้อยละ
อาชีพทำไร่ , ทำสวนมะม่วง	90	55.56
อาชีพรับจ้าง	55	33.95
อาชีพค้าขาย	10	6.17
อาชีพรับราชการ	7	4.32

รูปที่ 4.2 แสดงร้อยละของการประกอบอาชีพ

(7) ระบบเครือข่าย

หมู่ 20 บ้านหนองช้างตายจะมีลักษณะการอยู่ร่วมกันแบบเครือข่าย มาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ชาวบ้านยังคงให้ความสำคัญนับถือต่อญาติผู้ใหญ่ ผู้อาวุโส ผู้ทรงคุณวุฒิ ภูมิปัญญาชาวบ้าน และผู้ที่ประสบความสำเร็จในงานอาชีพด้านต่าง ๆ

(8) ผู้นำและการเมืองการปกครอง

หมู่บ้านหนองช้างตายจะปกครองกันในระบอบประชาธิปไตย จะรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยมีการกำกับดูแลจากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และองค์การบริหารส่วนตำบลหนองสาหร่าย โดยมีผู้นำและผู้ทรงคุณวุฒิที่ชาวบ้านให้การนับถือ ดังนี้

1. นายนพพล ครุฑทาทรินนท์ ผู้ใหญ่บ้านหนองช้างตาย อายุ 35 ปี การศึกษาระดับสูงสุดมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความสามารถในการจัดการเมืองการปกครอง ประสบการณ์เป็นผู้ใหญ่มา 4 ปี

2. นายสุรพันธ์ เนื่องละออ ประธานกองทุนหมู่บ้านหนองช้างตาย อายุ 35 ปี การศึกษาระดับสูงสุดมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความสามารถด้านการเงินการธนาคาร ประสบการณ์ 2 ปี

(9) เศรษฐกิจ

รายได้ของประชาชนในหมู่บ้านหนองช้างตาย ต่อปีในแต่ละครอบครัว โดยสรุปรวมทั้งหมดประมาณ

1,000 – 5,000 บาท	จำนวน	-	ครอบครัว
5,001 - 10,000 บาท	จำนวน	-	ครอบครัว
10,001 - 20,000 บาท	จำนวน	-	ครอบครัว
20,001 - 30,000 บาท	จำนวน	65	ครอบครัว
30,001 – 50,000 บาท	จำนวน	70	ครอบครัว
50,001 – 100,000 บาท	จำนวน	27	ครอบครัว

รายได้ส่วนใหญ่จะมาจากการรับราชการ และการทำไร่ข้าวโพด มันสำปะหลัง ประชาชนในหมู่บ้านออกไปขายแรงงานทำงานต่างถิ่น จำนวน 7 ครอบครัว มีจำนวน 11 คน ทุกคนไปทำงานส่งเงินเข้าหมู่บ้านรวมทั้งหมดประมาณปีละ 100,000-150,000 บาท / ครอบครัว

(10) วัฒนธรรมและประเพณี

หมู่บ้านหนองช้างตาย มีวัดเป็นศูนย์รวมและยึดเหนี่ยวจิตใจ ประจำหมู่บ้านอยู่ 1 วัด คือ วัดถ้ำพระธาตุ มีพระจำนวน 5 รูป ชาวบ้านนับถือศาสนาพุทธ 100 เปอร์เซ็นต์ มีการทำบุญตักบาตรในวันสำคัญต่าง ๆ ตามประเพณีของพุทธศาสนา คือ

เดือนมกราคม	ทำบุญประเพณี	วันขึ้นปีใหม่
เดือนกุมภาพันธ์	ทำบุญประเพณี	วันมาฆบูชา
เดือนมีนาคม	ทำบุญประเพณี	-
เดือนเมษายน	ทำบุญประเพณี	วันสงกรานต์
เดือนพฤษภาคม	ทำบุญประเพณี	วันวิสาขบูชา/พืชมงคล
เดือนมิถุนายน	ทำบุญประเพณี	-
เดือนกรกฎาคม	ทำบุญประเพณี	วันเข้าพรรษา

เดือนสิงหาคม	ทำบุญประเพณี	วันแม่แห่งชาติ
เดือนกันยายน	ทำบุญประเพณี	-
เดือนตุลาคม	ทำบุญประเพณี	วันทอಕ್ಕฐิน/ออกพรรษา
เดือนพฤศจิกายน	ทำบุญประเพณี	-
เดือนธันวาคม	ทำบุญประเพณี	วันพ่อแห่งชาติ

(11) สุขภาพอนามัย

หมู่บ้านหนองช้างตาย เวลาเจ็บไข้ได้ป่วยก็จะใช้บริการของสถานีนามัยเฉลิมพระเกียรติ หมู่ 8 บ้านตัง 1 เจ้าหน้าที่อนามัยจะคอยเข้ามาเยี่ยมชมสมาชิกในหมู่บ้าน ส่วนโรงพยาบาลประจำอำเภอคือ โรงพยาบาลปากช่องนานา

(12) ภูมิปัญญาชาวบ้าน

- ด้านเกษตรกรรม

1. นายนพดล ครุฑทวารินนที อายุ 35 ปี เชี่ยวชาญด้านการเกษตรผสมผสาน ประสบการณ์ 3 ปี
2. นางจรวัย เข้มเกตุ อายุ 53 ปี เชี่ยวชาญด้านการเพาะปลูก ประสบการณ์ 3 ปี
3. นายใบ โทโคกลง อายุ 56 ปี เชี่ยวชาญด้านการเลี้ยงโคนม ประสบการณ์ 3 ปี

- ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม

1. นายเมธี ยารักษ์ อายุ 50 ปี เชี่ยวชาญด้านการจักรสาน ประสบการณ์ 5 ปี
2. นายสมนึก วุฒิจาม อายุ 45 ปี เชี่ยวชาญด้านการประดิษฐ์ ประสบการณ์ 6 เดือน

- ด้านการแพทย์แผนไทย

1. นายสมนึก วุฒิจาม อายุ 45 ปี เชี่ยวชาญด้านหมอสุนไพรรวม หมอยากลางบ้าน ประสบการณ์ 3 ปี

- ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1. นายนพดล ครุฑทวารินนที อายุ 35 ปี เชี่ยวชาญด้านการอนุรักษ์ป่าสงวน ประสบการณ์ 4 ปี

2. นายกราดร ตินปรุ อายุ 39 ปี เชี่ยวชาญด้านการจัดการป่าชุมชน ประสพการณ์ 3 ปี

-ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน

1. นายนพดล ครูทวารินทร์ อายุ 35 ปี เชี่ยวชาญด้านการจัดการกองทุนของชุมชน ประสพการณ์ 4 ปี
2. นายสมนึก วุฒิจาม อายุ 45 ปี เชี่ยวชาญด้านกองทุนสวัสดิการ รักษาพยาบาลของชุมชน ประสพการณ์ 5 ปี
3. นางอนอม ปรานศรี อายุ 49 ปี เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาสตรีแม่บ้าน ประสพการณ์ 6 ปี

-ด้านองค์กรชุมชน

1. กลุ่มพัฒนาสตรีชนบทบ้านหนองช้างตาย กิจกรรมหลักของกลุ่มคือ ผลิตน้ำพริก ขนม และดอกไม้จันทน์ ตั้งขึ้น พ.ศ. 2536 จำนวนสมาชิกเริ่มก่อตั้ง 15 คน ปัจจุบัน 11 คน ปัจจุบันกลุ่มมีทุน 8,000 บาท
2. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองช้างตาย กิจกรรมหลักของกลุ่มคือ สะสมเงินออมทรัพย์หมู่บ้าน ตั้งขึ้น พ.ศ. 2542 จำนวนสมาชิกเริ่มก่อตั้ง 30 คน ปัจจุบัน 154 คน
3. กลุ่มฉาบปลงกิจหมู่บ้านหนองช้างตาย กิจกรรมหลักของกลุ่มคือ จัดทุนฉาบปลงกิจให้กับสมาชิกกลุ่ม ตั้งขึ้น พ.ศ. 2542 จำนวนสมาชิกเริ่มก่อตั้ง 30 คน ปัจจุบัน 190 คน

ผู้นำชุมชน ได้มีความคิดริเริ่มที่จะมีการนำองค์กรในหมู่บ้านทั้งหมดมารวมกลุ่มองค์กรเป็นหนึ่ง ซึ่งเรียกว่ากลุ่มแกนนำ

หมู่บ้านหนองช้างตาย ในรอบ 5 ปีที่ผ่านมา มีโครงการของรัฐ หรือ องค์กรบริหารส่วนตำบล เข้ามาพัฒนาช่วยเหลือชาวบ้าน ได้แก่

1. โครงการถนนลูกรังอัดบด
โดยหน่วยงาน องค์กรบริหารส่วนตำบล และนิคมสร้างตนเองลำตะคอง
พ.ศ. 2536
ผลการดำเนินการ ทำให้ประชาชนในหมู่บ้านเดินทางสะดวก
2. โครงการน้ำประปา

โดยหน่วยงาน องค์การบริหารส่วนตำบล

พ.ศ. 2540

ผลการดำเนินการ ประชาชนในหมู่บ้านมีน้ำใช้สะดวก

4.2 ผลการประเมินโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง โดยภาพรวมมีดังนี้

4.2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้เงิน

(1) ผลการประเมินเป็นปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A พบว่า

1) นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับ โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจากการสัมภาษณ์และเปิดเวทีชาวบ้านในหมู่บ้านหนองช้างตาย พบว่า เมื่อเริ่มโครงการประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับนโยบายกองทุนเงินบ้านของรัฐบาล ระเบียบของกองทุนหมู่บ้าน แต่ปัจจุบันมีความเข้าใจมากขึ้น

2) คณะกรรมการและสมาชิกกองทุนช่วยกันบริหารเงินกองทุน 1 ล้านบาทให้มียอดเพิ่มขึ้น เพื่อนำมาพัฒนาตามวัตถุประสงค์

3) คณะกรรมการของกองทุนมีจำนวน 15 คนประกอบด้วยประธาน รองประธาน เลขานุการ เภรัญญิก และกรรมการ โดยได้มาจากการคัดเลือกของสมาชิก ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าวเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ และมีความรับผิดชอบต่อการบริหารจัดการ

4) กองทุนหมู่บ้านเป็นที่ยอมรับของประชาชนในหมู่บ้าน

(2) ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A

1) กระบวนการคัดเลือกผู้กู้กองทุนพบว่า ผู้กู้ระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมอย่างชัดเจนต่อคณะกรรมการกองทุนตามหลักเกณฑ์ และวิธีที่กองทุนกำหนด แต่อย่างไรก็ตาม สมาชิกผู้กู้บางคนมิได้ทำตามวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงิน

2) กระบวนการทำบัญชีของกองทุน พบว่า เมื่อมีการจ่ายเงินทุกกรณีจะต้องนำมาลงบัญชีในสมุดบัญชีรายจ่าย เพื่อบันทึกการควบคุมการจ่ายเงินสด และการจ่ายเงินจากบัญชีเงินฝากธนาคาร หรือการโอนเงินจากบัญชีเงินฝากธนาคารของกองทุนให้กับผู้รับหรือผู้มีสิทธิ์

แต่อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการกองทุนควรจะมีการศึกษาความรู้ความสามารถในเรื่องของการจัดทำบัญชี

3) มีการสร้างงานในหมู่บ้าน ชุมชนเมืองในรูปของการแปรรูปผลิตภัณฑ์สินค้าของสมาชิกผู้กู้

(3) ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1) ผลโดยตรง พบว่า สมาชิกผู้กู้เงินได้ตามจำนวนที่เขียนในโครงการประกอบอาชีพตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

2) ผลกระทบโดยตรง พบว่า จำนวนเงินกองทุนมีน้อย ประชาชนผู้กู้ยืมสมาชิกมีความต้องการที่จะกู้เงินจำนวนมาก แต่ได้รับการอนุมัติไม่เป็นไปตามความต้องการ เช่น การเลี้ยงวัวนม วงเงินกู้ 20.000 บาท กู้ได้ 15.000 บาท วงเงินไม่พอสำหรับโครงการ

3) ผลกระทบโดยอ้อม พบว่า จำกัดระยะเวลาในการส่งคืนเงินกู้ ในกรณีที่สมาชิกบางคนนำไปประกอบอาชีพที่ใช้ระยะเวลาคืบทุนนาน

4.2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย

(1) ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B พบว่า

1) ประสิทธิภาพในการดำเนินกิจการของผู้กู้ สมาชิกผู้กู้มีประสบการณ์ในการดำเนินการมีการบริหารกิจการอย่างถูกวิธีตามขั้นตอน และสามารถชำระคืนตามกำหนดระยะเวลาแต่อย่างไรก็ตาม มีเหตุการณ์ที่ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น ปัญหาวัตถุดิบมีราคาสูงขึ้น ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล

2) การใช้เงินผิดประเภทไม่นำเงินกู้ไปใช้ตามวัตถุประสงค์ที่ขอกู้ เช่น ทำโครงการเสนอเลี้ยงสุกร แต่นำเงินไปใช้จ่ายอย่างอื่น

(2) ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B พบว่า

1) จำนวนเงินที่ได้จากการกู้กองทุน

จุดเด่น ได้เงินตามจำนวนที่เขียนโครงการกู้ยืม

จุดด้อย จำกัดจำนวนเงินตามระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

2) นักศึกษาได้ผ่านงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการหลักสูตร

ประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและประเมินโครงการ

(3) ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B พบว่า

1) การทำกิจการอย่างถูกวิธีของผู้กู้แต่ละราย พบว่า ความสามารถในการบริหารและจัดการธุรกิจที่ทำประสบความสำเร็จ

2) การปฏิบัติงานของนักศึกษา มีประสิทธิภาพ

(4) ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B พบว่า

1) ผลโดยตรง รายได้เป็นเงิน ผู้ผู้ได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ ผลเป็นความพอใจ ผลเป็นชื่อเสียงที่ดี เช่น นำเงินไปซื้อวัตถุดิบมาใช้ในโครงการ

2) ผลกระทบโดยตรง ผู้ผู้ได้ขยายกิจการด้วยเทคนิควิธีที่ดี อันเนื่องมาจากการได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เช่น การใช้เครื่องมือที่ทันสมัยมาประกอบ

3) ผลกระทบโดยอ้อม ผู้ผู้มีการพึ่งพาตนเอง มีศักยภาพ และมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน มีการกลับคืนถิ่นที่อยู่ของตนเอง เช่น ไปทำงานที่อื่นเมื่อมีโครงการเป็นของตนเองก็กลับมายังถิ่นที่อยู่

4.3 ผลการประมวผลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้ผู้

จากการประมวผลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้ผู้ อาชีพทำไร่ เลี้ยงสัตว์ ทำสวน ค้าขาย ในหมู่บ้านหนองช้างตาย โดยใช้ปัจจัยนำเข้าที่ดี มีกระบวนการผลิต และได้รับผลผลิตตามความต้องการสรุปได้ดังนี้

4.3.1 อาชีพทำไร่ข้าวโพด

มีปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ข้าวโพด

กระบวนการที่ดี ได้แก่ การดูแลรักษา การใส่ปุ๋ย การฉีดยากำจัดวัชพืช

ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ ฝักข้าวโพดที่สมบูรณ์

4.3.2 อาชีพเลี้ยงสัตว์

(1) เลี้ยงโคเนื้อ

ปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่ พ่อพันธุ์และแม่พันธุ์โค

กระบวนการที่ดี ได้แก่ การดูแลรักษา การให้อาหาร

ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ จำนวนโคที่แข็งแรงไม่

เป็นโรค และมีน้ำหนักมาก ราคาดี

(2) เลี้ยงโคนม

ปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่ แม่พันธุ์โค

กระบวนการที่ดี ได้แก่ การดูแลรักษา การให้อาหาร

ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ นำนมที่มีปริมาณมาก

(3) เลี้ยงสุกร

ปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่ ลูกสุกร

กระบวนการที่ดี ได้แก่ การดูแลรักษา การให้อาหาร การฉีดวัคซีนป้องกัน

ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ สุกรที่แข็งแรง น้ำหนักมาก ไม่เป็นโรค และราคาดี

4.3.3 อาชีพทำสวน

ปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่ ดินมะม่วง หรือน้อยหน้า

กระบวนการที่ดี ได้แก่ การดูแลรักษา การใส่ปุ๋ย การฉีดยากำจัดวัชพืช

ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ ผลมะม่วง หรือน้อยหน้าใหญ่ และสมบูรณ์ ขายได้ราคาดี

4.3.4 อาชีพค้าขาย

ปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่ ผักและผลไม้ที่สะอาด และปลอดสารพิษ

กระบวนการที่ดี ได้แก่ การปรุงแต่งรส

ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ อาหารที่สะอาดและถูกสุขลักษณะ ปลอดภัยสำหรับผู้บริโภค

4.3.5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับรายบุคคล

แบบศึกษาจะดีกรายกรณี

กรณีที่ 1 นางฉลวย ครูฑาทารินนท์

กรณีที่ 2 นางสมบูรณ์ นิลรักษ์

กรณีที่ 3 นางสาวเดือนใจ วิทยา

กรณีที่ 4 นายมงคล ปราณศรี

กรณีที่ 5 นายประทวน ท้าวนาง

บ้านหนองช้างตาย หมู่ที่ 20 ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ได้รับอนุมัติเงินกองทุน 1 ล้านบาท เมื่อวันที่ 24 กันยายน 2544 คณะกรรมการหมู่บ้านได้รับเงินกองทุน 1 ล้านบาท ผ่านทางบัญชีธนาคารออมสิน สาขาปากช่อง ชื่อบัญชี กองทุนหมู่บ้านหนองช้างตาย เลขที่บัญชี 06-4303-20-081363-8 ซึ่งมีเงินสะสมของกองทุนหมู่บ้านจำนวน 52,000 บาท เงินกู้ 21,911 บาท ยอดเงินคงเหลือ 30,989 บาท ได้มาจากการฝากเงินตั้งจะรายเดือนของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

ซึ่งเงินกองทุน 1 ล้านบาทนี้ ได้มีการอนุมัติให้กู้เพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงานสร้างรายได้ ดังต่อไปนี้

1. นางฉลวย ครูฑาทารินนท์ เลขที่บัญชี 06-4303-20-084452-4 ธนาคารออมสิน สาขาปากช่อง ได้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านเมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2544 จำนวนเงิน

18,000 บาท เพื่อโครงการเลี้ยงวัวนม ผลจากการประกอบอาชีพ เป็นโครงการที่เริ่มใหม่ผลยังไม่
มีกำไร

2. นางสมบุญ นิลรักษ์ เลขที่บัญชี 06-4303-20-084806-6 ธนาคารออมสิน
สาขาปากช่อง ได้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านเมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2544 วงเงิน 18,000 บาท เพื่อ
โครงการการค้าขาย ผลจากการประกอบอาชีพ เป็นโครงการเดิมอยู่แล้วผู้ไปสมทบโครงการเดิม
จึงมีกำไรเพิ่มขึ้น

3. นางสาวเดือนใจ วิทยา เลขที่บัญชี 06-4303-20-087494-1 ธนาคารออมสิน
สาขาปากช่อง ได้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านเมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2544 วงเงิน 18,000 บาท เพื่อ
โครงการเลี้ยงวัวเนื้อ ผลจากการประกอบอาชีพ เป็นโครงการเดิมอยู่แล้วผู้ไปสมทบโครงการเดิม
จึงมีกำไรเพิ่มขึ้น

4. นายมงคล ปราณศรี เลขที่บัญชี 06-4303-20-084815-5 ธนาคารออมสิน
สาขาปากช่อง ได้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านเมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2544 วงเงิน 18,000 บาท เพื่อ
โครงการเลี้ยงวัวเนื้อ ผลจากการประกอบอาชีพ เป็นโครงการเดิมอยู่แล้วผู้ไปสมทบโครงการเดิม
จึงมีกำไรเพิ่มขึ้น

5. นายประทวน ท้าวนาง เลขที่บัญชี 06-4303-20-084825-3 ธนาคารออมสิน
สาขาปากช่อง ได้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านเมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2544 วงเงิน 18,000 บาท เพื่อ
โครงการการค้าขาย ผลจากการประกอบอาชีพ เป็นโครงการเดิม ผู้ไปสมทบโครงการจึงมีกำไร
เพิ่มขึ้น

4.4 สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์

(1) การบรรลุเป้าหมายในการศึกษาศักยภาพและความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ และสังคมของ
ชุมชนบ้านหนองช้างตาย พบว่า สมาชิกผู้กู้แต่ละรายมีความคิดในการกู้เงินเพื่อประกอบกิจการ
ตามที่ตนถนัด โดยสินค้าและบริการที่ผลิตนั้นเน้นที่การบริโภคของครอบครัว และมีตลาดรองรับที่
แน่นอน เป็นการประกอบอาชีพที่สุจริต ไม่ผิดกฎหมายและจารีตประเพณี

(2) การบรรลุเป้าหมายในการศึกษาประสิทธิภาพ ในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน
หนองช้างตาย หมู่ 20 ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า มีการคัด
เลือกคณะกรรมการตามระเบียบของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ คณะกรรมการมีการ
ร่วมกันร่างระเบียบข้อบังคับของกองทุน คณะกรรมการและสมาชิกมีความรับผิดชอบในหน้าที่
ของตนเอง คณะกรรมการและสมาชิกมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันไม่แบ่งพรรคแบ่งพวก มีการ
พัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ของสมาชิก มีเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน

(3) การบรรลุเป้าหมายในการศึกษากระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่มในการแก้ไขปัญหาของชุมชนว่ามีอย่างน้อยเพียงใด พบว่า มีการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาทำให้เกิดประโยชน์ นำหลักทฤษฎีแบบพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน

(4) การบรรลุเป้าหมายในการศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กรเชื่อมโยงกันภายในชุมชนท้องถิ่นระดับหมู่บ้าน พบว่า มีการรวมกลุ่มสำหรับผู้ประกอบอาชีพเดียวกันและมีหน่วยงานของภาครัฐแนะนำให้ความรู้กับกลุ่มที่จัดตั้งขึ้น

(5) การบรรลุเป้าหมายในการศึกษาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในท้องถิ่นหมู่บ้านหนองช้างตาย หมู่ 20 พบว่า

(1) ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด พบว่า สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคี มีความซื่อสัตย์ ยกย่องทำความดี มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สมาชิกมีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติม มีอาชีพที่สามารถเลี้ยงดูครอบครัวได้ มีความอบอุ่นรักใคร่ปรองดอง รวมกลุ่มตั้งองค์กร มีการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก มีการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ผู้นำมีคุณธรรม และช่วยกันแก้ไขปัญหาของชุมชนได้

(2) ความเข้มแข็งของชุมชน ตามทัศนะของประชาชนในท้องถิ่น พบว่า สมาชิกมีความช่วยเหลือกัน ผู้นำชุมชนมีคุณธรรม สมาชิกมีความสามารถเลี้ยงตนเอง และครอบครัว ปลอดภัยจากสิ่งเสพติดและอบายมุข

บทที่ 5

สรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการติดตามผลการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านหนองช้างตาย สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

5.1 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

- 1.1 เพื่อศึกษาการสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งของหมู่บ้าน บ้านหนองช้างตาย หมู่ 20 ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ทางด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม
- 1.2 เพื่อศึกษาประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเงินกองทุน 1 ล้านบาท
- 1.3 เพื่อเรียนรู้การเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองในหมู่บ้าน บ้านหนองช้างตาย
- 1.4 เพื่อศึกษาถึงการสร้างเครือข่ายองค์กร และการเชื่อมโยงกันระหว่างหมู่บ้านและชุมชนอื่น

5.2 วิธีการดำเนินการ

การดำเนินการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาให้เข้าใจเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. ศึกษาสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านในชุมชนท้องถิ่น ที่ผู้วิจัยปฏิบัติงานอยู่
3. ใช้กรอบแนวคิดแบบชีพท์ โมเดล วิเคราะห์กองทุนหมู่บ้านและกำหนดตัวบ่งชี้ ตลอดจนตัวแปรที่จะทำการเก็บข้อมูล
4. เก็บรวบรวมข้อมูล โดยอาศัยข้อมูลบางส่วนจากแบบรายงาน และบางส่วนทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม
5. ประมวลผลสังเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นต่างๆที่เหมาะสม

5.3 ผลการดำเนินการ

ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านหนองช้างตาย คิดเป็นร้อยละ 95 จากจำนวนร้อยละ 20 ของจำนวนครอบครัว 162 ครอบครัว

อภิปรายผล

1. การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านหนองข้างตาย บรรลุทั้ง 5 ข้อ ได้แก่

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 มีศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น คนในชุมชนบ้านหนองข้างตาย มีความซื่อสัตย์ ร่วมมือ ร่วมใจ มีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 มีระบบบริหารกองทุนหมู่บ้านหนองข้างตาย จัดโครงสร้างองค์กร อย่างชัดเจน มีการตั้งคณะกรรมการบริหารกองทุนและมีการแบ่งหน้าที่การทำงานอย่างถูกต้อง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 มีการเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง กองทุนหมู่บ้านหนองข้างตาย เปิดโอกาสให้คนในหมู่บ้านมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ แต่ยังไม่ถึงขั้นพึ่งพาตนเองได้ทั้งหมด ยังต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชนภายนอกอยู่

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 มีการสร้างเครือข่ายย่อยภายในชุมชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความแข็งแกร่งในการดำเนิน โครงการตลอดจนการสร้างเครือข่ายกับองค์กรภายนอก

2. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวก ด้านลบ

2.1 ปัจจัยด้านบวก

2.1.1 สมาชิกในชุมชน ได้มีการถ่ายทอดประสบการณ์ให้กับชุมชนรุ่นต่อมาอาศัยบทเรียนที่ให้คนในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และรวมตัวกันเป็นกลุ่มในการประกอบอาชีพ เพื่อ ไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำซ้อน

2.1.2 ก่อให้เกิดรายได้ เป็นการกระจายรายได้ อันเกิดจากการจัดสรรทรัพยากรที่เหมาะสม

2.1.3 สมาชิกในชุมชนมีโอกาสเลือกผู้มาดูแลรักษาผลประโยชน์ของกองทุนให้เติบโตขึ้นในอนาคต

2.2 ปัจจัยด้านลบ

2.2.1 คนในชุมชนมีสภาพเป็นลูกหนี้ของธนาคาร , ธกส , และนายทุน ซึ่งอัตราดอกเบี้ยค่อนข้างสูง ทำให้ขาดเงินทุนหมุนเวียน เพราะเงินส่วนหนึ่งต้องนำไปชำระหนี้ ทำให้ไม่สามารถดำรงทุนให้เติบโตได้

2.2.2 คนในชุมชนยังมีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพน้อย คือ การประกอบอาชีพไม่เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศของชุมชน ทำให้เสี่ยงต่อการได้ผลผลิตน้อย และไม่มีต้นทุนพร้อมดอกเบี้ยส่งคืนหมู่บ้าน

2.1.3 สมาชิกบางคนในตอนแรก เกิดการต่อต้านคณะกรรมการกองทุนในกรณีที่ตัดเงินกู้ของสมาชิก แต่ตอนนี้สมาชิกเข้าใจกันแล้ว

2.3 การเกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้

จากการปฏิบัติงานภาคสนาม ผู้วิจัยได้มีส่วนร่วมสร้างเครือข่ายย่อยภายในชุมชน ได้แก่ กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพในด้านต่าง ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความแข็งแกร่งในการดำเนินโครงการ ตลอดจนการสร้างเครือข่ายกับองค์กรภายนอกชุมชน

2.4 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนพื้นที่เป้าหมาย

คนในชุมชนรู้หน้าที่ของตนเอง การอยู่ในชุมชนอย่างมีสันติ ผู้นำชุมชนมีความยุติธรรม และมีคุณธรรม และมีอาชีพสามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ ปลอดภัยจากปัญหายาเสพติด และอบายมุข

2.5 ผลโดยตรงและผลกระทบต่าง ๆ

2.5.1 ผลโดยตรง เมื่อเวลาผ่านไป 9 เดือนสมาชิกที่กู้เงินไปดำเนินการสามารถก่อให้เกิดรายได้ และสามารถนำเงินส่งคืนกองทุนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยทำให้เป็นกองทุนเติบโตขึ้น

2.5.2 ผลกระทบโดยตรง สมาชิกผู้กู้เงินไปดำเนินการสามารถเพิ่มศักยภาพสมาชิกผู้กู้เงินในการประกอบอาชีพและสร้างฐานะทางเศรษฐกิจให้เข้มแข็งกว่าเดิม ผลกระทบโดยอ้อม วิถีชีวิตคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่พึงประสงค์ก่อให้เกิดสันติสุขในชุมชน

5.4 ข้อเสนอแนะ

5.4.1 ข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้าน ผู้ทำสารนิพนธ์ได้พบประเด็นที่ควรเสนอแนะให้มีการแก้ไขเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุน

(1) วงเงินกู้ เงินกู้ตามระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้าน ข้อที่ 32 (1-4) ให้แก่สมาชิกรายหนึ่งในวงเงินไม่เกินสองหมื่นบาท ควรแก้ไขเป็นในกรณีที่สมาชิกขอกู้เงินไปดำเนินการใหม่รายหนึ่งในวงเงินไม่เกินสามหมื่นบาท เพราะถ้าเริ่มกิจการใหม่วงเงินกู้จะน้อยเกินไปทำให้ไม่พอที่จะสร้างงาน สร้างรายได้ มากเพิ่มขึ้น

(2) ค่าปรับ ในกรณีที่ผู้กู้ผิดสัญญาเงินกู้ให้ผู้กู้เสียเบี้ยปรับในอัตราร้อยละ 3 บาทต่อวัน ควรแก้ไขเป็นในอัตราร้อยละ 2 บาทต่อวัน เพราะดอกเบี้ยปรับสูงเกินไปสมาชิกไม่มีเงินพอที่จะนำไปชำระค่าดอกเบี้ย/วัน

5.4.2 ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุน ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่ควรเสนอแนะ ให้มีการปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุน

(1) คณะกรรมการควรแบ่งหน้าที่การบริหารงานให้ชัดเจน เพราะกรรมการบางส่วน ยังไม่มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง

(2) คณะกรรมการทุกคนควรมีความยุติธรรมในการพิจารณาเงินกู้ เพราะสามารถทำให้สมาชิกให้ความเชื่อถือได้ เนื่องจากส่งผลต่อความเชื่อถือในทัศนคติของสมาชิก

(3) ควรมีการจัดอบรมให้คณะกรรมการและกระดานการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ เพราะจะทำให้คณะกรรมการเกิดความตั้งใจที่จะบริหารงาน ได้อย่างเต็มที่

5.4.3 ข้อเสนอแนะเงินกู้ไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิกกองทุน ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่ควรเสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไข หรือแนะนำเกี่ยวกับการนำเงินกู้ไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิก ดังต่อไปนี้

(1) สมาชิกกู้เงิน ไปใช้ให้ระบุวัตถุประสงค์ให้ชัดเจนและนำเงิน ไปใช้ตามวัตถุประสงค์ที่เขียน โครงการเสนอกู้ เนื่องจากสมาชิกจะได้ทำตามกฎระเบียบกองทุนหมู่บ้านและคณะกรรมการตรวจสอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(2) ควรจัดอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการดำเนินกิจการของตนเอง เพราะสมาชิกจะได้ทราบถึงการประกอบอาชีพที่สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

(3) ควรมีการจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรเพื่อผลิตสินค้าออกจำหน่ายในรูปแบบของหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เพราะกลุ่มแม่บ้านจะได้เกิดแนวคิด มีความตั้งใจและคิดที่จะทำอย่างจริงจัง

บรรณานุกรม

- สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ,
 “ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี, ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ,
 การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติและแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)”
 พ.ศ. 2544
- ศูนย์ประสานงานคณะกรรมการสนับสนุนติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน ระดับตำบล,
 กทบ. “ยุทธศาสตร์กองทุนหมู่บ้านยั่งยืน” , 2544
- สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม “คู่มือเตรียมความพร้อมกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท ฉบับหมู่บ้าน” ,
 2544
- สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
 “คู่มือสำหรับประชาชนเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง”
 , 2544
- กองทุนหมู่บ้านหนองข้างตายเป็น หมู่ 20 ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ,
 2544
- มทส. “บร 1 (แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน)” , 2544
- มทส. “บร 2 (แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้าน)” , 2545
- มทส. “บร 3 (แบบรายงานความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)” ,
 2545
- มทส. “บร 4 (แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน)” , 2545
- มทส. “บร 7 (แบบรายงานการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนคติของ
 ประชาชน)” , 2545
- สำนักงานเกษตรอำเภอปากช่อง , กรมส่งเสริมการเกษตร 2538 “แนวทางพัฒนาการเกษตร ระดับ
 ตำบล” (โครงการปรับปรุงระบบแผนและพัฒนาการเกษตร) , 2538 – 2544
- คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี “แผนที่
 พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9” , กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อรุณการพิมพ์
 กระทรวงศึกษาธิการ “ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา” , กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด

ทัศนทองการพิมพ์, 2545

กระทรวงศึกษาธิการ “ชุดวิชาการวิจัยชุมชน”, กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดทัศนทองการพิมพ์, 2545

กระทรวงศึกษาธิการ “ชุดวิชาสารนิพนธ์”, กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดทัศนทองการพิมพ์, 2545

กระทรวงศึกษาธิการ “คู่มือนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและประเมินโครงการ” กรุงเทพมหานคร, 2544

เสรี พงศ์พิศ “กองทุนหมู่บ้านสวัสดิการชุมชน”, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ภูมิปัญญาไทย
สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ “รวมบทความทางการประเมินโครงการ”, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย :
โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

